

BEŞİNCİ ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
XII SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 90

Milli Məclisin iclas salonu.
5 mart 2019-cu il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
*Sədri **O.Əsədov** sədrlik etmişdir.*

İclasda Milli Məclisin 112 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 12.03 dəq.)
İştirak edir	106
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Elmira Süleymanova, Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman).

Aydın Səfixanlı, Azərbaycan Respublikası Ombudsman Aparatının rəhbəri.

Mehman Əmirəliyev, Azərbaycan Respublikası Ombudsman Aparatının İnsan hüquqlarının müdafiəsi şöbəsinin müdiri.

Faiq Ağayev, Azərbaycan Respublikası Ombudsman Aparatının Hüquqi maarifləndirmə, elmi-analitik, informasiya və beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdiri.

Adil Eyvazov, Azərbaycan Respublikası Ombudsman

Aparatının İnsan hüquqlarının müdafiəsi şöbəsi müdirinin müavini.

Nəcəf Tağıyev, Azərbaycan Respublikası Ombudsman Aparatının Hüquqi maarifləndirmə, elmi-analitik, informasiya və beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin İnformasiya və ictimaiyyətlə əlaqələr sektorunun müdiri.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) illik məruzəsi haqqında.

2. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında”, “Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında, Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası və İnzibati Xətalər məcəllələrində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

3. “Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

4. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

5. “Reklam haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

6. “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

7. Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

8. “Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

9. Özəlləşdiriləcək dövlət əmlakının (müəssisələrinin) 2019-cu il 1 mart tarixinə mövcud olan əmlak və torpaq vergiləri üzrə borclarının tənzimlənməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

10. “Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

11. “Pasportlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

12. “Azərbaycan Respublikası diplomatik xidmət orqanlarının 100 illiyi (1919–2019)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

13. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

14. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

15. “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Res-

publikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

16. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

17. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

18. “Telekommunikasiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.03 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

1. Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) illik məruzəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Ziyafət Əsgərov, Elmira Süleymanova, Tahir Kərimli, Bahar Muradova, Fazil

Mustafa, Fərəc Quliyev, Siyavuş Novruzov, Sahib Alıyev, Musa Quliyev, Qüdrət Həsənquliyev, Əflatun Amaşov, Aqiyə Naxçıvanlı, Qənirə Paşayeva, İlham Məmmədov, İsa Həbibbəyli

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.29 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

2. “Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.31 dəq.)

Lehinə 92

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 92

Nəticə: Qəbul edildi

3. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında”, “Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının

qanunlarında, Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası və İnzibati Xətlər məcəllələrində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Ziyafət Əsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.33 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 97

Nəticə: Qəbul edildi

4. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.34 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 101

Nəticə: Qəbul edildi

5. “Reklam haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan

Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Ziyad Səmədzadə

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.35 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

6. “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Ülvi Quliyev, Vahid Əhmədov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.43 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 106

Nəticə: Qəbul edildi

7. Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azər-

baycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Əli Hüseynli, Bəxtiyar Əliyev, Valeh Ələsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.50 dəq.)
Lehinə	106
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

8. Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Eldar İbrahimov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.52 dəq.)
Lehinə	107
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	107
Nəticə: Qəbul edildi	

9. Özəlləşdiriləcək dövlət əmlakının (müəssisələrinin) 2019-cu il 1 mart tarixinə mövcud olan əmlak və torpaq vergiləri üzrə borclarının tənzimlənməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Ziyad Səmədzadə

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.55 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 102

Nəticə: Qəbul edildi

10. “Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Oqtay Əsədov, Valeh Ələsgərov, Ziyafət Əsgərov, Sona Əliyeva

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.02 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 101

Nəticə: Qəbul edildi

11. “Pasportlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 14.04 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

12. “Azərbaycan Respublikası diplomatik xidmət orqanlarının 100 illiyi (1919–2019)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 14.05 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 14.06 dəq.)
Lehinə	98

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.06 dəq.)

Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

13. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.08 dəq.)

Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.09 dəq.)

Lehinə	95
--------	----

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.09 dəq.)

Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

14. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.10 dəq.)

Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.11 dəq.)

Lehinə 95

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 95

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.11 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 97

Nəticə: Qəbul edildi

15. “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Ziyad Səmədzadə

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.12 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 97

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.13 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 97

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.14 dəq.)

Lehinə 96

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 96

Nəticə: Qəbul edildi

16. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.15 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.16 dəq.)

Lehinə 95

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 96

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.16 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

17. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.17 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.18 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.18 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

18. “Telekommunikasiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Ziyad Səmədzadə

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.19 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.20 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.20 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

Azərbaycan Respublikası

Milli Məclisinin Sədri

O.ƏSƏDOV

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

5 mart 2019-cu il. Saat 12.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Sədrinin
birinci müavini **Ziyafət Əsgərov** sədrlik edir*

Sədrlik edən. Sabahınız xeyir olsun, hörmətli deputatlar. Xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 12.03 dəq.)
İştirak edir	106
Yətərsay	83

Yətərsay var. Sağ olun. Gündəlik sizə paylanıb. Xahiş edirəm, gündəliyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.03 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Təsdiq edildi, sağ olun.

Hörmətli deputatlar, təklif var, birbaşa gündəliyə keçək.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkilinin (ombudsmanın) illik məruzəsi. Söz verilir ombudsman Elmira xanim Suleymanovaya. Buyurun, Elmira xanim.

E.Süleymanova, *Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman).*

Hörmətli sədarət, hörmətli millət vəkilləri! Hamınızı salamlayır, ölkəmizin bütün qadınlarını, o cümlədən millət vəkillərini Beynəlxalq qadınlar günü münasibəti ilə ürəkdən təbrik edirəm və ən xoş arzularımı çatdırıram.

İllik məruzəm qabaqcadan sizə paylanılıb. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyini qeyd etdiyimiz 2018-ci il tarixi əhəmiyyətli hadisələr ilə zəngin olmuşdur. Ən mühüm hadisə cənab İlham Əliyevin bir daha böyük səs çoxluğu ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi olmuşdur. Seçki günü əməkdaşlarımız ilə birlikdə biz ölkənin 53 şəhər və rayonunda 103 seçki dairəsində, məcburi köçkünlərin məskunlaşdığı qəsəbələrdə, o cümlədən Coçuq Mərcanlıda, hərbi hissələrdə, cəzaçəkmə müəssisələrində səsverməni müşahidə etdik. Bu seçkilərin, həqiqətən, yüksək fəallıqla, demokratik, azad, ədalətli şəraitdə qanunvericiliyə və beynəlxalq standartlara uyğun keçdiyinin şahidi olduq. Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanımın regionlarda tez-tez olması, əhali ilə səmimi görüşlər keçirməsi əhali tərəfindən həqiqətən, böyük məmnuniyyət ilə qarşılanır.

Dərin islahatlar ili olan 2018-ci ildə sosial problemlərin həllinə yönəlmiş fərman və sərəncamların qəbul edilməsi, xüsusən fevralın 25-də cənab Prezidentin yanında iqtisadi

və sosial məsələlərlə bağlı keçirilmiş müşavirə razılıqla qarşılanmışdır. Bu müşavirədə inqilabi islahatlar kimi qəbul olunan yeni islahatlar müəyyən edilmişdir. Həmin qərarlar problemlə kreditlər məsələsinin həllinə, dövlətin ali məqsədi olan vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsinə, vətəndaşlara layiqli həyat səviyyəsinin təmin olunmasına yönəlmişdir. Bu qərarların şamil edildiyi əhalinin problemlərinin həlli üçün büdcədən böyük miqdarda vəsait ayrılacaqdır. 3 milyona yaxın insana dövlət büdcəsindən 2 milyarddan artıq vəsaitin ayrılması sosial problemlərin həllinə xidmət edəcəkdir.

Bununla yanaşı, regionların inkişafına dair 3-cü dövlət proqramının uğurla yerinə yetirilməsi, vergi qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi, minimum aylıq əmək haqqı məbləğinin yaşayış minimumuna çatdırılması, sosial müavinətlərin və əmək pensiyalarının minimum məbləğinin artırılması da insan hüquqlarının səmərəli təmin edilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qeyri-neft sektorunun inkişafının sürətləndirilməsi, sahibkarlığın inkişafı, güzəştli kreditlər nəticəsində yeni istehsal və xidmət müəssisələrinin təşkili, özünüməşğulluq proqramının tətbiq olunması ötən il ən azı 118 min iş yerinin açılmasına, işsizlik səviyyəsinin 5, yoxsulluğun isə 4,9 faizə endirilməsinə imkan vermişdir. “Doing Business 2019” hesabatında biznesə yaradılan şəraitə görə Azərbaycan böyük sıçrayışla 190 ölkə arasında 50-ci yerdən 25-ci yerə yüksəlmiş, dünyanın bir çox dövlətlərini geridə qoyaraq MDB ölkələri arasında birincilik qazanmışdır. “ASAN xidmət”, “ABAD”, “DOST”, “DAİM” mərkəzləri, “KOB” evləri, Əmlak Xidmətləri Məkanı, habelə qida təhlükəsizliyi və başqa qurumların yaranması da birbaşa və ya dolayısı ilə insan hüquqlarının təmin olunmasına xidmət edir.

200-dən artıq xidmət göstərən, bu yaxınlarda 27-ci milyonuncu müraciəti qəbul etmiş “ASAN xidmət” operativlik, şəffaflıq və əlçatanlığı ilə bir çox sahələr üzrə vətəndaş müraciətlərinin vaxtında təmin olunmasına xidmət edir.

Konstitusiyaya qanunumuza uyğun vəzifələrimizdən və daxil olmuş müraciətlərin həllindən irəli gələn 2018-ci ilin nəticələrini diqqətinizə çatdıraraq qeyd edirəm ki, pozulmuş hüquqların bərpası və pozulmasının qarşısının alınması istiqamətində dövlət qurumları və vətəndaş cəmiyyəti ilə birgə əməkdaşlıq davam etdirmişdir. Hüquq mədəniyyətinin yüksəldilməsinə, hüquq biliklərinin yayılmasına xidmət edən, o cümlədən ənənəvi olaraq insan hüquqları üzrə aylıqlar çərçivəsində ölkəboyu geniş maarifləndirmə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2018-ci ildə 20 min 400 müraciət qəbul edilmiş və icraata götürülmüş müraciətlərin 63.5 faizi təmin edilmişdir. Sosial təminat hüququ, o cümlədən pensiyaların yenidən hesablanması, birdəfəlik yardım, müavinət, əlillik dərəcəsinin təmin olunması məsəlləri Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə sıx əməkdaşlıqla həllini tapmaqdadır. Respublikanın ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olmuş hərbi qulluqçuların vərəsələrinə 11 min manat birdəfəlik vəsaitin ödənilməsi, şəhid ailələrinə və Qarabağ müharibəsi əlillərinə ötən il 626 mənzilin ayrılması yenə də bu qəbildən olan insanların sosial rifahının yüksəlməsinə xidmət edir.

Ölkə Prezidentinin Şamaxıda təbii fəlakət nəticəsində evləri ziyan çəkmiş vətəndaşlarla görüşləri, habelə Şamaxı, İsmayıllı, Ağsu rayonlarında dəymiş ziyanın aradan qaldırılması üçün ayrılmış vəsaitlər və verilmiş tapşırıqlar minnətdarlıqla qarşılanmışdır. Eyni zamanda, problemlər də var. Bayıl massivində torpaq sürüşməsi nəticəsində

qəzalı vəziyyətdə olan evlərdən sakinlərin köçürülməsinin sürətləndirilməsi tələb olunur. Tikintidə, xüsusi ilə çoxmərtəbəli binaların inşası zamanı istifadə edilən xaricdən gətirilən materialların yararlılığının yoxlanması, yaranan problemlərin nəzarət altında saxlanması, standartda uyğun olmayan materiallarla bağlı tədbirlərin görülməsi də zəruridir. Beləliklə, tikinti şirkətlərinin qanunsuz məskunlaşmaya yaratdığı şərait nəticəsində yüzlərlə mənzil sahibləri problemlərlə, çətinliklərlə üzləşirlər. Bu baxımdan ölkə Prezidentinin 2019-cu il 19 fevral tarixli fərmanı ilə çoxmənzilli yaşayış binalarının istismarına, bu prosesin, prosedurların sadələşdirilməsinə, sənədləşmə məsələlərinin rahat həll olunması əhəmiyyət kəsb edir.

Sağlamlığın qorunması ilə bağlı müraciətlərdə əsasən dövlət hesabına müayinə və müalicə, güzəştli dərman preparatlarının verilməsi halları öz əksini tapmışdır. Həmin müraciətlərlə bağlı Səhiyyə Nazirliyi, habelə İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi ilə birgə araşdırma aparılır, tövsiyələr hazırlanır. Yeni ildən bütün ölkədə icbari tibbi sığortanın tətbiqi əhali üçün geniş imkanlar açacaqdır. Reproduktiv sağlamlıq və ailə planlaşdırılması üzrə qanunların qəbul edilməsi, milli stereotiplərin, strategiyaların hazırlanması, təsdiq edilməsi, icma səviyyəsində xidmətlərin tətbiqi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Hepatit, şəkərli diabet, hemofiliya, talassemiya və digər xəstəliklər nəzərə alınaraq, bu xəstələrə pulsuz dərman reseptləri əsasında verilən dərmanların siyahısı artırılmalıdır. Eyni zamanda, dövriyyədən çıxarılmış dərmanlar bu siyahıdan çıxarılmalı, yeni tövsiyə olunanlar siyahıya əlavə olunmalıdır. Diqqətimizi cəlb edən bir problem də var. Bu da, ruhi xəstəxanaların, müəssisələrin binalarının əsaslı təmiri, orada işləyən insanların vəziyyətinin daha da

yaxşılaşdırılmasıdır.

Təhsil hüququ ilə bağlı. Son illərdə 3200-dən artıq məktəbdə tikinti və bərpa işləri aparılmış, tədris və dərs vəsaitləri, müasir avadanlıqla təchiz olunmuşdur. Ötən il 43 rayonda 140-dan çox model məktəb tikilmişdir. Bununla yanaşı, bir sıra məktəb və uşaq bağçaları hələ də ağır, bəziləri hətta qəzalılı vəziyyətdədir. İnanıram ki, yaxın gələcəkdə bunlar da tədricən bərpa olunacaqdır.

Bizim bir neçə dəfə qaldırdığımız bir problem də məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin Təhsil Nazirliyinin nəzdinə qaytarılmasıdır. Ehtiyac nəzərə alınmaqla, tələbə yataqxanalarının, eyni zamanda, qaçqınlar tərəfindən zəbt olunmuş evlərin, mənzillərin boşaldılması və onların sakinlərə qaytarılması da günün tələbidir.

Əmək hüququ ilə bağlı müraciətlərdə əsasən özəl müəssisələrdə işdən azad edilmə, işə bərpa problemləri, istehsalatda alınmış xəsarətlərə görə dəymiş zərərin ödənilməsi, əmək haqqı və məzuniyyət pulunun gecikdirilməsi halları müşahidə olunur ki, bunlar da aradan qaldırılmalıdır.

Dövlət idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı. Ləğv olunan dövlət qurumlarında çalışan işçilərin vakant vəzifələrə təyin edilməsi ilə bağlı ölkə Prezidentinin tapşırığı işsizliyin aradan qaldırılması üçün yeni imkanlar açır. İşçilərin ixtisarı zamanı pensiya yaşına çatmasına azı 10 il qalmış qadınlarla və 7 il qalmış kişilərlə əmək müqaviləsinin ləğv edilməsi gərək aradan qaldırılsın və bu qanunda təsbit olunmalıdır.

Hüquq və azadlıqların inzibati və məhkəmə təminatı hüquqi ilə bağlı müraciətlərdə əsasən məhkəmədə işə baxılması, onun vaxtı və yeri haqqında bildirişin, şikayətin apelyasiya instansiyalarına göndərilməsi ilə bağlı məlumata

tın məhkəmə qərarlarının sürətinin vaxtında göndərilməməsi, müraciətlərin cavablandırılmaması halları öz əksini tapmışdır. Onlar da səlahiyyətlər çərçivəsində Ədliyyə Nazirliyi və məhkəmə orqanları ilə birgə həll olunmaqdadır. Ötən il vətəndaşların haqlı narazılığını doğuran pozuntulara görə 14 hakimin fəaliyyəti qeyri-məqbul qiymətləndirilməklə səlahiyyətlərinə xitam verilmiş, 4 məhkəmə sədrinin vəzifəsi aşağı endirilmiş, 6 hakim intizam məsuliyyətinə cəlb edilmiş, 2 nəfər tutduğu vəzifədən azad olunmuş və bir 1 nəfərin səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilmişdir.

Məhkəmə qərarlarının icrasına gəlincə, bu çox böyük problemdir. Xüsusi ilə borcların ödənməsi və dəfələrlə qaldırdığımız aliment fondunun yaradılması məsələləri. Bu, yalnız bir və yaxud bir neçə ailənin problemi deyil. Bu, dövlətə də böyük rahatlıq yaradacaq. Çünki belə bir borclunun cəmiyyətdən təcrid olunması nə dövlətə, nə də onun ailəsinə heç bir xeyir gətirmir. 2018-ci ildə fəaliyyətində kobud nöqsanlara yol verən 33 icra məmuru intizam tənbehinə məruz qalmışdır.

İnsan hüquqlarının müdafiəsi, o cümlədən pozulmuş hüquqların bərpası və hüquqi maarifləndirmə sahəsində prokurorluq və daxili işlər orqanları ilə səmərəli əməkdaşlıq həyata keçirilir. Müraciətlər üzrə bu orqanlara sorğular göndərilir, məsələlərin həlli məqsədi ilə təkliflər verilir. İnsan hüquqlarının səmərəli təmin edilməsi, qanunçuluğa riayət olunması ilə bağlı məsələlər diqqətdə saxlanmış və müvafiq tədbirlər görülməkdədir. 2018-ci ildə aparılmış xidməti yoxlamalar nəticəsində müxtəlif nöqsan və çatışmazlıqlara yol verdiklərinə görə 31 prokurorluq və 399 daxili işlər orqanları əməkdaşı intizam məsuliyyətinə cəlb edilmişdir. Burada birgə maariflən-

dirmə tədbirlərinin böyük əhəmiyyəti var və təkmilləşməyə yol açır.

Müvəkkil və onun preventiv mexanizm qrupu ölkə ərazisində şəxslərin öz iradəsi ilə tərk edə bilmədiyi 240-dək saxlanma müəssisəsinə, o cümlədən müvəqqəti saxlanma yerlərinə, cəzaçəkmə müəssisələrinə, təhsil, səhiyyə, sosial, miqrasiya və dövlət uşaq müəssisələrinə əvvəlcədən xəbərdarlıq etmədən 343 baxış keçirmişdir. Bu zaman saxlanılan şəxslərlə görüş keçirilir, onların vəziyyəti ilə tanış oluruq. Həmin şəxslərin sayı 3 mindən artıqdır. Onların saxlanılma şəraiti, tibbi yardımın göstərilməsi, onlarla rəftarla yaxından tanış oluruq və səlahiyyətli dövlət orqanlarına müraciətlər edirik. Eyni zamanda, mətbuata operativ məlumat verir, həmin məlumatları internet səhifəsinə yerləşdiririk.

Penitensiar sahədə fəaliyyətin təkmilləşməsi, cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cəmiyyətdən təcridetmə ilə əlaqədar olmayan alternativ cəza üsullarının tətbiq olunması barədə sərəncam çox böyük əhəmiyyət kəsb etdi və qısa müddətdə artıq 600 nəfərə şamil olundu. 420 nəfərdən çox şəxs cəzadan azad edilmiş və yaxud bunların cəza müddəti azaldılmışdır. 900 nəfərdən çox məhkuma elektron qolbağ tətbiq edilmişdir. Bildiyiniz kimi, indiyə qədər ölkəmizdə 11 amnistiya aktının, 64 əfv fərmanının və sərəncamının icrası nəticəsində minlərlə insan azadlığa buraxılmışdır. Bizim fəaliyyətimiz dövründə cəmi 638 məhkumun 72-si ötən il əfv olunmuşdur.

Məhkumların islah olunması və azad olunduqdan sonra cəmiyyətə uyğunlaşması, sosiallaşması müvafiq dövlət proqramları üzrə həyata keçirilməlidir. Bu, mühüm məsələdir. Bunun üçün ən əvvəl istehsal sahələrinin genişləndirilməsi, iş yerlərinin açılması tələb edilir. Bunlar

həlli vacib məsələlərdir.

Gender məsələlərinə diqqətin artırılması. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının “Qadınlara qarşı münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında” Konvensiyası üzrə hökumətimizə olan tövsiyələr öyrənilib. Burada zorakılıq qurbanı olan qadınlar və uşaqlar üçün regional sığınacaqlar şəbəkəsinin yaradılması tövsiyə olunur.

Bakıətrafı və regionlarda orta məktəblərdə, universitetlərdə maarifləndirmə və tədris işlərinin aparılması üzrə müvəkkilin geniş fəaliyyəti həyata keçirilir. Erkən evliliklərin, bu sahədəki digər problemlərin qarşısını almaq məqsədilə, bütün ölkə üzrə, xüsusilə yerli icra strukturlarında, bələdiyyələrdə, tibb müəssisələrində polis sahə inspektorları ilə birgə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən tədbirlər keçirilir. Ailə başçısını itirmiş və əlilliyi olan uşaqlara hər bir hala görə iki müavinətin verilməsi tövsiyə olunur. Bu, “Sosial müavinətlər haqqında” Qanuna dəyişikliklərin edilməsini tələb edir. Əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı milli fəaliyyət proqramının və bina və qurğuların layihələşdirilməsi zamanı əlilliyi olan şəxslər üçün zəruri olan fəaliyyət şəraitinin yaradılması qaydalarının təsdiq olunması sürətləndirilməlidir.

Məcburi köçkünlərin hüquqlarının səmərəli təmin olunması üzrə çoxsaylı proqramlar icra edilmiş, onların məşğulluğunun təmin edilməsi üzrə əmək yarmarkaları keçirilmiş, özünüməşğulluq imkanları yaradılmışdır. Eyni zamanda, minlərlə məcburi köçkünə mikro kredit və güzəştli kreditlər, lizinq və texnika verilmiş, habelə özünüməşğulluğu daha da genişləndirmək tövsiyə olunmuşdur. 2018-ci ildə 5900 məcburi köçkün ailəsinə mənzillər verilmiş və bu il, inşallah, 7000 belə ailəyə mənzil verilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Müvafiq nazirliklərlə birgə təsdiq olunmuş tədbirlər planı əsasında ənənəvi olaraq hərbi məsələlərdə razılaşıdırılmış, onların nümayəndəsi ilə birgə baxışlar və hüquqi maarifləndirmə tədbirləri keçirilmişdir. Ölkə Prezidentinin müvafiq fərmanına əsasən hazırki vaxta kimi silahlı qüvvələrdə 20 il və daha çox xidmət etmiş 1279 hərbi qulluqçuya mənzil verilmişdir. İnanıram ki, bu rəqəm bir qədər də artırılacaq. Eyni zamanda, yaşayış yeri olmayan hərbi qulluqçulara müvəqqəti mənzilin kirayəsi üçün ödənilən pul kompensasiyasının məbləğinin müasir qiymətlərə uyğun olaraq artırılması məqsədəuyğundur.

Hörmətli millət vəkilləri, bildiyiniz kimi, iqtisadi və sosial məsələlərlə bağlı fevralın 25-də keçirilən müşavirədə ölkə Prezidenti demişdir ki, 2018-ci il dərin islahatlar ili olmuşdur. 2019-cu ilin sonrakı aylarında da çox ciddi islahatlar aparılacaq və dərinləşdiriləcək ki, ölkəmizin hər bir sahəsində inkişaf, tərəqqi olsun, vətəndaşlar daha da yaxşı yaşasınlar.

Çıxışıma yekun vuraraq ölkəmizin dayanıqlı inkişaf yolu ilə tərəqqisi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı təmin olunması, həyata keçiriləcək bu islahatlara dəstək məqsədilə hamınızı, həm dövlət qurumlarını, həm qeyri-hökumət, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarını, həm də hər bir fərdi bir şəbəkə şəklində fəaliyyət göstərməyə, bir daha bu məsələlərdə əməkdaşlığa dəvət edirəm. Hesabatda çoxsaylı təkliflərimiz təqdim olunub. Mən inanıram ki, bunlarla tanışsınız. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Elmira xanım. Hörmətli deputatlar, məruzə ətrafında müzakirələrə keçməzdən əvvəl bir məsələni sizinlə məsləhətləşmək istəyirəm. Çıxış üçün 20 nəfər həmkarımız yazılıb. Əgər etiraz eləməsəniz, rəqlamenti 5 dəqiqə edək. Etiraz yoxdur?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Müzakirələrə başlayırıq. Tahir Kərimli.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədrlik edən, hörmətli deputatlar, hörmətli Milli Məclisin məsul şəxsləri! Məni bağışlayın ki, belə az vaxtda məcbur olub tez-tez danışacağam. Əvvəlcədən Sizi od çərşənbəsi münasibəti ilə, eyni zamanda, xanımlarımızı qarşıdan gələn 8 mart Beynəlxalq Qadınlar günü münasibəti ilə təbrik edirəm.

Komitə iclasında mən bir sıra məsələlərə toxunmuşdum. Əvvəlcədən onu deyim ki, məruzə yaxşı yazılıb, mən buna səs verəcəyəm. Xüsusən də razılıq verilmədən, icazə alınmadan cəza müəssisələrinə gedilməsi və ombudsman tərəfindən əvvəl olmuş amnistiya təklifini yüksək qiymətləndirirəm. Amma eyni zamanda, bir məsələni demək istəyirəm ki, Konstitusiyanın 16-cı maddəsinə əsasən hər bir şəxsin ləyaqətli həyat səviyyəsi təmin olunmalıdır və ona görə də komitə iclasında buna toxundum. Bilirsiniz, bir sıra islahatlar keçirilir, əmək haqları, pensiyalar, mənüavinətlər və sair artırılır. Amma bunun ardınca daim bahalaşmalar olur. Mən bir şeyi deyirəm ki, ombudsman da bunu diqqətdə saxlasın və 10 milyon insana şamil ola biləcək, onun ləyaqətli həyatına təsir edə biləcək bahalaşmanın qarşısını almaq üçün də müvafiq tədbirlər görsün.

İkinci məsələ ilə bağlı. Ombudsmanın diqqətini Konstitusiyanın 27-ci maddəsinə cəlb etmək istərdim. Burada ölüm cəzasının tətbiqi ilə bağlı müddəa var, hesab olunur ki, ölüm cəzası tam ləğv edilənədək yalnız dövlətə, insan həyatına və sağlamlığına qarşı xüsusilə ağır cinayətlərə görə qanunla müəyyən edilə bilər. Bilirsiniz ki, ölüm cəzası çoxdan ləğv olunub. Bunu Konstitusiyaya dəyişiklikdən əvvəl də təklif eləmişdim. Amma ombudsmandan

xahiş edirəm ki, bu məsələ Konstitusiyada öz aktuallığını itirib, diqqəti buna yönəltmək istərdim.

Üçüncü toxunacağı məsələ isə təqsirliliyin məhkəmədə müəyyən olunması ilə bağlıdır. Bilirsiniz ki, cənab Prezident özü məhkəmə-hüquq islahatlarının olacağı barədə anons vermişdir. Məhkəmə-hüquq islahatlarının məhək daşı təqsirliliyin məhkəmədə müəyyən olunması ilə bağlıdır. Bilirsiniz ki, Konstitusiyanın 63-cü maddəsi təqsirsizlik prezumpsiyası ilə bağlıdır. Burada müəyyən olunur ki, təqsirsizlik məsələsi yalnız məhkəmədə müəyyən olunur. Bəs təqsirlilik? Yəni hər hansı sahə müvəkkili, orqan işçisi kabinetdə istənilən şəxsi təqsirləndirə, qarışqanı fil, fili qarışqa eləyə bilər. Bu məsələ məhkəmədə həll olunmalıdır. Təqsirlilik ancaq məhkəmənin işidir. Məhkəmə müəyyən eləməlidir ki, bu təqsirlidir, ya yox? Bu təhqiqat, istintaq, məhkəmə orqanlarının işinə çox ciddi təsir eləyir.

Nəhayət, dördüncü məsələyə toxunmaq istərdim. Bu da cənab Prezidentin mədəniyyət işçiləri ilə görüşü, orada olan təkliflər, şəhərin tarixi hissəsinin bərpası, heykəllərin qoyulması və sairə ilə bağlıdır. Eyni zamanda, YUNESKO-nun Ümumdünya İrs konfransının Bakıda keçiriləcəyi haqqında məlumatlar çox dəyərlidir və bundan ruhlanaraq bir sıra məsələlərin həllini görmək istərdim.

Bilirsiniz ki, erməni düşmənlərimiz və ümumiyyətlə, Azərbaycan xalqını sevməyənlər bizi barbar, köçəri, mədəniyyəti olmayan bir xalq kimi təqdim edirlər və buna dünya inanır. Ona görə də mən seçildiyim Ağsu seçki dairəsi ilə bağlı onu demək istərdim ki, orta əsrlər Ağsu turizm kompleksi var, şəhər var. Burda dünyada analoqu olmayan hər cür buzxanalar, kanalizasiya xətləri, sexlər var, həyat tərzi çox yüksək səviyyədə olub. Amma buna nəyə görə toxunuram? Deyirlər ki, buna dəxli yoxdur.

Çünkü Konstitusiyanın 40-cı maddəsi Azərbaycan xalqının mədəniyyət hüququnun müdafiəsini təsbit edir. Birbaşa yazır ki, bizim hər birimizin mədəni həyatda iştirak, mədəniyyət təsisatlardan, mədəni sərvətlərdən istifadə etməklə bağlı hüququ var və tarix, mədəniyyət abidələri qorunmalıdır. Eyni məsələ Konstitusiyanın 77-ci maddəsində də ifadə olunur. Ona görə hesab edirəm ki, Ağsu şəhər qoruğu dünyaya elan edilməlidir. Özü də orta əsrlərdə tamamilə milli şəhər, yüksək mədəni səviyyədə şəhərimiz olub. O, qoruq elan olunsun və burada bütün infrastruktur var, konservasiya olunub qalıb, işlər getmir. Bununla bağlı deyirəm.

İkinci təklifim ondan ibarətdir ki, Qəbələ şəhərinin 2500 illiyi qeyd olunmalıdır. Bunun üçün kifayət qədər sənədlər var. Bizim xalqımızın ruh yüksəkliyini və qədimliyini göstərir. Zamanında Albaniya dövləti yeganə dövlətlərdən biri olmuşdur. Şamaxı şəhəri qoruq şəhər elan olunmalıdır, Şirvanşah V Məhəmməd in orada 2700-ə yaxın sikkəsi tapılıb. Tarixi mənbələrdə var. Bu, Azərbaycan xalqının keçmişi ilə bağlı ciddi məsələlər olardı. Eyni zamanda, Cavanşirə, İbrahimə, Hacı Çələbi ki, xanları qurtardı, Borçalını bizə birləşdirdi, Mustafa xan ki, rusa da, İrana da dedi ki, sən in də qələmin var, mənim də, müstəqilliyini nümayiş elətdirdi, yaxşı olardı, onlara heykəllər qoyulsun.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, mən xatırlatmağa məcburam ki, biz hökumətin hesabatını dinləmirik. Biz ombudsmanın hesabatını dinləyirik. Ona görə, xahiş edirəm, müzakirələr bilavasitə məruzə ətrafında getsin və insan hüquq və azadlıqlarının müdafiə olunması ilə bağlı fikirlər söylənilsin. Bahar xanım, buyurun.

B.Muradova. Təşəkkür edirəm, Ziyafət müəllim. Biz artıq xeyli müddətdir ki, məruzəni almışıq və bu gün də Elmira xanımın məruzəsinin qısa variantını dinlədik.

Məlumat üçün söyləmək istəyirəm ki, İnsan hüquqları komitəsi mart ayının 1-də təşkil olunan komitə iclasında ombudsman aparatının nümayəndələrinin iştirakı ilə məruzə ətrafında müzakirə apardı. Məruzədə əksini tapan insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin olunması vəziyyətinin öyrənilməsi, təhlili, pozulmuş hüquqların bərpası və yaxud da pozulmasının qarşısının alınması istiqamətində ombudsmanın rəhbərliyi ilə 2018-ci il ərzində aparılan fəaliyyəti əks etdirən məqamlar çox ciddi şəkildə müzakirə olundu. Məlumat üçün demək istəyirəm ki, komitə üzvlərinin hər biri, demək olar, hamısı bu müzakirədə iştirak etdilər. Görülən işlər və bu işlərin məruzədə əksini tapması hərtərəfli təhlil olundu və dəyərləndirildi. Bir-mənalı şəkildə hər kəs ötən il ölkə Prezidentinin, ümumiyyətlə, Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının qorunması istiqamətində cavabdeh qurumların əlaqəli və koordinasiya olunmuş fəaliyyətinin nəticələri barədəki məruzəni, onun tərtib olunmasını, bu məqamların orada əksini tapmasını yüksək qiymətləndirildi. Eyni zamanda, bəzi məqamlarla bağlı fikirlərini də bildirdilər.

Ümumiləşmiş şəkildə onu vurğulamaq istəyirəm ki, komitə üzvləri müzakirə prosesində yeni milli fəaliyyət proqramının qəbul olunmasının vacibliyini vurğuladılar. Əhali qrupları ilə bağlı, – burada Elmira xanım səsləndirdi, Azərbaycan Prezidenti həssas qrupların sosial-iqtisadi durumunun yaxşılaşdırılması istiqamətində hansı addımları atır, – amma bununla belə yenə də müəyyən problemlərin olması sirr deyil. Ona görə də ayrı-ayrılıqda bu əhali qruplarının, xüsusilə Fazil Mustafa vurğuladı, sahibkarların bəzi çətinlikləri, hərbi qulluqçuların hüquqlarının qorunması məsələsi, xüsusilə məhkəmə islahatları, – cənab Prezidentin də bilərsiniz ki, anonsu vardır, – bu istiqamətdə də xeyli sağlamlaşdır-

ma tədbirlərinin görülcəyi gözlənilir. Eyni zamanda, məhkəmədə işlərin baxılması, vəkillik institutunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində təkliflərin, xüsusilə burada həmkarımız da qeyd elədi, bahalıq məsələsi. Bilmirəm, bu məsələsini ombudsmanın fəaliyyəti ilə nə qədər əlaqələndirilmək olar. Amma ombudsman institutuna olan çox güclü inam və Elmira xanımın rəhbərliyi ilə bu institutun özünü təsdiq etməsi göstərir ki, bütün məsələlərin ombudsmanın da nəzarətində olmasının işə yalnız fayda verəcək. Ola bilsin, ombudsmanın fəaliyyətində yeni istiqamətlər də müəyyənləşdirmək olar. Amma ümumilikdə səsləndirilən fikirlər, edilən təkliflər yalnız bu işin daha yaxşı icra olunmasında, ictimai nəzarətin daha geniş təşkilində ombudsmanın üzərinə yeni vəzifələrin qoyulması, yeni rolun ayrılması təklifləri də oldu. Çünki, bildiyimiz kimi, ombudsmanın, burada da səsləndi, ən müxtəlif qapalı və xüsusi müəssisələrə baş çəkmək kimi hüququ vardır. Xəbərdarlıq etmədən vəziyyəti yerindəcə öyrənmək və araşdırmaq, tövsiyələr vermək hüququndan istifadə edir. Hətta millət vəkillərinin, əlaqədar qurumların, kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələrinin də belə başçəkmələrdə iştirak etməsi istiqamətində arzular da ifadə olundu. Əlbəttə ki, ombudsmanın fəaliyyəti və onun nəticələri hər zaman müsbət fikirlər bizdə doğurub.

Mən xüsusilə Elmira xanımın bu işə rəhbərliyini vurğulamaq istəyirəm. Yarandığı vaxtdan bu günə qədər ombudsman institutunun formalaşması, inkişafı və demokratik, vətəndaş cəmiyyətinin ayrılmaz bir institutu olması istiqamətində çox ciddi işlər görüldü və eyni zamanda, digər dövlət qurumları ilə olduğu kimi, parlamentlə də fəaliyyətini çox ciddi əməkdaşlıq şəraitində qurub. Həm bu hesabatlar, məruzələr burada təqdim olunan vaxt, həm də Milli Məclisin, eləcə də ombudsman aparatının özünün

təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirlərdə bu və ya digər məsələlərin perspektivdə həlli imkanlarını araşdırmaq, bu istiqamətdə qanunverici təşəbbüslərlə çıxış etmək ombudsman institutunun fəaliyyətində hər zaman diqqətçəkən məqamlardan biri olub və bu məruzədə də belədir.

Çox geniş bir hissə parlamentin gələcək fəaliyyətində qanun yaradıcılığı prosesində nəzərə alınacaq tövsiyələr və təkliflərdən ibarətdir. Ona görə hesab edirəm, ümumilikdə həm ölkədəki insan hüquqlarının qorunması ilə bağlı durumu, həm də bu durumun təhlilinin məruzədə əksini tapmasını müsbət qiymətləndirmək lazımdır. Əlbəttə ki, ombudsmanın qanunvericilik istiqamətdəki təklifləri bizim gələcək fəaliyyətimizə çox yaxşı fayda verə bilər. Mən həmkarlarımı məruzəni hərtərəfli dəyərləndirərək onu müsbət qiymətləndirməyə çağırıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
***Oqtay Əsədov** sədrlik edir*

Sədrlik edən. Sağ olun, Bahar xanım. Fazil Mustafa.

F.Mustafa. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən də ombudsmanın illik məruzəsi ilə tanış oldum və komitədə də bu istiqamətdə əhatəli çıxışım oldu. Bahar xanım sağ olsun, imkan yaratdı, bütün problemləri dilə gətirdik. Amma orada ifadə eləmədiyim bəzi məsələlərə toxunmaq istəyirəm.

Ziyafət müəllim də qeyd elədi, əslində, bu məsələlər ona görə ombudsmanın diqqətinə çatdırılır ki, faktiki olaraq insan hüquqları sahəsində ombudsmanın səlahiyyəti millət vəkillərindən daha artıqdır. İstənilən qapalı yerlərə baş çəkə, istənilən problemlə maraqlana bilir.

Amma bizim o səlahiyyətlərimiz yoxdur və qanunlara nəzarət imkanlarımız da onun qədər deyil. O baxımdan da burada səslənən fikirləri təbii qəbul eləmək lazımdır.

Birinci növbədə tövsiyələrlə bağlı qısa qeyd eləmək istəyirəm ki, o tövsiyələrin bəziləri artıq həyata keçirilib. Ölkə Prezidenti sosial sahədə verdiyi çox mühüm qərarlarda nəzərdə tutulan uşaqların doğulmasına, əlilliyə görə müavinətlərin artırılması istiqamətində addımlar atıb və o məsələlər artıq öz həllini tapıb. Bu da müsbət haldır ki, ombudsmanın qaldırdığı məsələlər də öz həllini tapan məsələlər sırasındadır.

Elmira xanımın nəzərinə konkret bir-iki vacib məsələni çatdırmaq istəyirəm. “Sputnik.az” informasiya portalı var. Onun rəhbəri Mətin Yaşaroğlu ermənilərin təzyiqi ilə işindən istefa verib və çıxıbdır. Eyni zamanda, Moskvada azərbaycanlıların hüquqlarını müdafiə eləyən bloqer Fuad Abbasov da ermənilər tərəfindən təzyiqə məruz qalır. Bunlara bir fərd kimi yanaşmaq doğru deyil. Buna azərbaycanlı fəallara qarşı sistemli aparılan kampaniya kontekstində yanaşmaq lazımdır və onların hüquqlarının qorunması istiqamətində çox istərdim ki, ombudsman aparatı xüsusi diqqət göstərsin. Çünki onlar özlərini tək hiss eləməsinlər. İstər çeçen məsələsində, istərsə də ermənilərin orada Azərbaycan əleyhinə apardığı kampaniyanın qarşısında dirəniş göstərən bu adamlara qarşı Rusiyada erməni qruplarının təsirlərini zərərsizləşdirmək istiqamətində ombudsman imkanlarından istifadə edərək Rusiya ombudsmanı və başqa strukturlarla daha çox iş görə bilər və bunu etmək vacibdir.

Digər bir məsələyə vətəndaşların hüquqlarının ən çox pozulduğu və narahat olduğu xidmət sektorunda vaxt məsələsinə diqqət yetirilməsi vacibdir. Elə xidmət sektoru

var ki, vətəndaş üçün zəruridir, ancaq bazar günü işləmir. Bazar günü işləmədiyinə, iş vaxtı bunu həll eləyə bilmədiyinə görə vətəndaş sonra əziyyət çəkir. Məsələn, avtomobillərin texniki baxışdan keçirilməsi məsələsi. Tutaq ki, həmin gün rəsmi qaydada avtomobillərin satışı, alışı gerçəkləşir, amma bir ay müddət veriləndir. Düzdür baxmayaraq ki, biz qanun qəbul elədik, bu müddət ərzində istənilən vaxt sonuncu dəfə baxışdan keçdiyi müddətdən başlayaraq onu qeydiyyatdan keçirə bilər. Amma hamı çalışır ki, bir ay müddətə qeydiyyatdan keçirsin. Tək bu sahə deyil, “ASAN xidmət”də də bu istiqamətdə yaxşı işlər görüldü, başqa sahələrdə də. Vacib xidmət sektorları həftə içi istirahət günü elan edilməklə bazar günləri işləsinlər. Vətəndaş öz hüququnu gerçəkləşdirməyə bazar günü imkan tapa bilirsə, bu reallaşsın.

Digər vacib məsələlərdən biri, biz qeyd elədik, vətəndaşların məhkəmədə öz hüquqlarını qorumaq imkanlarının məhdudlaşması ilə bağlıdır. Biz burada da qeyd elədik, nümayəndəlik institutunun ləğv olunmasından sonra bu, xeyli çətinləşibdir. Vəkiliyin də artıq rəsmi dövlət qurumu kimi fəaliyyət göstərməsini nəzərə alaraq, bu sahədə çalışan insanlarla vaxtaşırı yüksək səviyyədə təmin olunma imkanları olmadığına görə bu hüquq pozulur. Ölkə Prezidenti məhkəmə-hüquq islahatları barədə, həqiqətən də, çox ciddi işlər görüldüyünün anonsunu veribdir. Mən hesab edirəm ki, bu məsələ birinci növbədə nümayəndəliyin bərpasından başlamalıdır. Çünki, vətəndaş kiçik bir işdən ötrü vəkilə 500, 1000 manat verib müqavilə bağlamaq əvəzinə, nümayəndə ilə 50, 100 manatla kiçik işini həll edirdi. Ombudsman da bilməlidir ki, bu gün xeyli insan öz hüququnu müdafiə etməkdən imtina edir. Vətəndaşın vəsaiti olmadığına görə bunu ödəyə bilmir,

imtina edir. Biz alternativlər verməliyik ki, vətəndaşa ən rahat yol ilə problemini həll edə, öz təmsilçiliyini təmin edə bilsin.

Bir də bu borca görə, kredit borcları ləğv olundu. Borca görə ölkədən çıxma bilməyən insanların da problemini həll etmək olar. Artıq Prezident ləğv edibdir. Təcili surətdə, əgər bu ləğvetmə varsa, bunların da hüquqlarının bərpa olunması istiqamətində işlər görülməlidir.

Sədrlik edən. Sağ olun. Fərəc Quliyev.

F.Quliyev. Sağ olun, cənab Sədr. Hörməti Sədr, hörmətli həmkarlar. Təbii ki, mən Elmira xanımın məruzəsində bütün məsələlərə təfsilatı ilə toxunduğunun fərqi qındəyəm və təşəkkür edirəm ki, belə geniş müzakirə üçün bütün səbəbləri göstərdi və fəaliyyətlə bağlı da bizə geniş izahat verdi.

Bu yaxınlarda, 2018-ci il oktyabrın 30-da Asiya Omбудsmanlar Assosiasiyasının Direktorlar Şurasının Bakı şəhərində keçirilən 21-ci iclasında həmin Assosiasiyanın vitse-prezidenti olan Elmira xanımın təklifi ilə digər məsələlərlə yanaşı, dayanıqlı inkişaf məqsədlərində təsbit olunmuş 10-cu məqsəd üzrə “Ölkədaxili və ölkələarası bərabərsizliyi azaltmaq” mövzusunda müzakirə aparıldı və qərarlar qəbul olundu. Mən məhz buna istinad edərək bu məsələyə toxunmaq istəyirəm. Məsələyə toxunmazdan əvvəl Oqtay müəllimə xüsusi təşəkkür etmək istəyirəm ki, biz bu yaxınlarda parlamentdə Gürcüstandan gələn bir qrup soydaşımızı qəbul etdik. Gürcüstan-Azərbaycan dostluq qrupunun üzvləri onlarla görüş keçirdi, onları dinlədi. Bu, bəlkə bu formada mənim müşahidə etdiyim ilk görüş idi. Çox da səmərəli oldu, çox ciddi məsələlər qaldırıldı. Mən məhz bu məsələlərdən biri üzərində dayamaq istəyirəm.

Bir müddət əvvəl Bolnisi rayonunda bizim əhalinin kompakt yaşadığı ərazidən 800-ə qədər azərbaycanlı ailəsi çıxarıldı və sonradan ora 800-ə qədər erməni ailəsi yerləşdirilibdir. Bu, oradakı əhalimizə olan münasibətdir. Bu hadisə, əlbəttə, indiki hakimiyyətin dönəmində olmayıb, əvvəllər olubdur. İndi orada ətraf kəndlərdə olan soydaşlarımız Bolnisi rayonunda torpaq ala, ev tikə bilmirlər. Onların dağıdılmış mənzilləri var idi, gedib bərpa edə bilmirlər. Açıq şəkildə bizim soydaşlarımızın ora qayıtmasına imkan vermirlər. Onlar türk, Azərbaycan əsilli Gürcüstan vətəndaşlarıdır və onların hüquqları digər Gürcüstan vətəndaşları ilə eynidir. O insanların orada yaşamaq, məskunlaşmaq, ev tikmək və başqa hüquqlarını əllərindən almaq olmaz.

Bolnisi çox strateji bir yerdir. Təxminən Meğri rayonu daxil olmaqla Zəngəzur tipli bir yerdir. Bir vaxtlar Meğri də daxil olmaqla Zəngəzuru bizim əlimizdən almaqla Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvanın və bütövlükdə türk dünyasının əlaqəsini qırdılar. Coğrafi mənada əlaqə qırıldı. Bu gün Bolnisiyə həmin siyasət yürüdülsə və ora da erməniləşdirilsə, Azərbaycanla Gürcüstandakı soydaşlarımız arasında, Borçalıda o coğrafi bufer zonası yaradılacaqdır.

Bu çox ciddi məsələdir və mən xahiş edirəm ki, hörmətli ombudsman Milli İnsan Hüquqları Təsisatlarının Qlobal Alyansına, BMT-nin İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarının Cənub Qafqaz Ofisinə Durban Bəyannaməsi və fəaliyyət proqramının prinsiplərini əsas götürərək bir müraciət hazırlasın, eyni zamanda, Gürcüstanın ombudsman institutu ilə əlaqəyə girsin. Ora da müraciət hazırlasın, bizim Gürcüstandakı insanlarımızın hüquqlarını müdafiə etsin. Bu sıradan bir məsələ deyil və bizim soydaşla-

rımızdır. Həm o mənada, mənəvi cəhətdən bizim borcumuz və haqqımızdır ki, o məsələnin üzərinə gedək. Həm də bayaq dediyim forum keçirilmişdi və hörmətli Elmira xanımın da təklifi ilə orada müzakirələr olmuşdu. Digər ölkələrdə olan insanların, o cümlədən bizim soydaşların hüquqları ilə bağlı orada müvafiq addımlar atılması təmin olunsun. Mən çox xahiş edirəm ki, bu məsələ diqqətə alınsın. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Siyavuş Novruzov.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Mən də Elmira xanımın təqdim etdiyi məruzəni təqdirəlayiq hesab edirəm. Bu, birinci dəfə deyil, biz dəfələrlə Elmira xanımın burada təqdim etdiyi məruzələrə qulaq asmışıq və demək olar ki, ilbəl bu, daha geniş sahələri əhatə edib. Nəzərə alaq ki, Elmira xanım bu qədər global işləri kiçik bir aparatla həyata keçirdir, həm mütəmadi ölkənin regionlarında, o cümlədən cəzaçəkmə müəssisələrində, həm də beynəlxalq tədbirlərdə olur və müraciət olunan hər bir müraciətə çox ciddi yanaşaraq, həll olunması istiqamətində addımlarını atır. O baxımdan da hesab edirəm və deputat həmkarlarımdan da xahiş edirəm ki, səs verib ombudsmanın illik hesabatın qəbul edək və o fəaliyyətə bundan sonra da yeni uğurlar arzu edək.

Mən bir neçə təklif etmək istəyirəm. Bilirsiniz ki, burada keçmişdə ombudsman qarşısında dəfələrlə qaldırılan məsələlərin böyük əksəriyyəti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən öz həllini tapdı. Məsələn, bir il bundan öncə götürək ki, şəhid ailələrinə müavinətlərin verilməsi məsələsi qaldırılırdısa, cənab Prezident bu məsələni həll etdi. Problemlı kreditlərlə bağlı məsələ qaldırılırdısa, cənab Prezident bunu da həll etdi. Bu qəbildən olan digər məsələ, insanların sosial ehtiyacları məsələsi

qeyd olunurdusa, artıq cənab Prezident bunların hər birini öz diqqəti, qayğısı nəticəsində planlı şəkildə və ən yüksək səviyyədə həll etdi. Mən deyərdim ki, bu gün nə postsovet məkanında, nə Avropanın ayrı-ayrı dövlətlərində bu cür yanaşma tərzı, insanlara diqqət və qayğı, onların müavinətlərinin artırılması yoxdur.

Yaradıcı şəxslərlə görüş, onlara göstərilən diqqət və qayğı hesab etmək olar, ombudsmanın fəaliyyətində də bariz yüngülləşmə nümunəsidir ki, Prezident tərəfindən həyata keçirilir. Cənab Prezident bu gün bütün Azərbaycan xalqının hüquqları ilə bağlı addımlar atır, qeyd etmək istərdim ki, nəinki Azərbaycan xalqı, ümumilikdə türk və İslam dünyasının müdafiəsi ilə məşğuldur. Biz dəfələrlə beynəlxalq tribunalardan Prezident tərəfindən onların da hüquqlarının qorunması, onlara qarşı ədalətsiz mövqeyə münasibət bildirməsinin şahidi oluruq.

Mən Elmira xanıma bir təklif və xahiş edərdim. Təbii, cənab Prezidentin buna ehtiyacı yoxdur, bilirsiniz ki, Prezidentin hüquqları qanunla qorunur, amma bu gün qanuna əməl etməyən, qanundan yayınan, Azərbaycanın hüduqlarından kənarında olan bir qrup insan var, nə qanuna, nə milli-mənəvi dəyərlərə baxır, nə də Azərbaycan ictimaiyyətinin rəyinə fikir verir və öz fəaliyyətlərini təhqirə, böhtana, şərə, Azərbaycanda dövlət çevrilişinə çağırışa, silahlı basqına yönəldibdir. Xahiş edirəm, Elmira xanım o ölkələrin ombudsmanlarına müraciət etməklə o məsələləri müvafiq qaydada onların diqqətinə çatdırsın. Əgər hansısa ölkənin vətəndaşı Azərbaycanda oturub öz ölkəsinə qarşı bu cür addımlar atarsa, onlar hansı mövqə tutardılar? Bu gün biz bunun şahidiyik və hesab edirəm ki, cənab Prezidentin hüquqları qanunla qorunduğu kimi, ombudsman tərəfindən də bu məsələlərə diqqət yetirilməlidir və bu mü-

raciətlər ayrı-ayrı ölkələrə göndərməlidir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Sahib Aliyev.

S.Aliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli cənab Sədr, dəyərli həmkarlar. Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları üzrə müvəkkilinin bu dəfəki məruzəsi də eyni metodologiyaya əsaslanır. Yəni əvvəlki məruzələr kimidir və hətta daha geniş sahəni əhatə edir. Bəzən bununla bağlı Milli Məclisdə də, mediada da suallar olur, tutaq ki, o iqtisadi göstəricilər, infrastruktur quruculuğu ilə bağlı faktlar, yaxud güc strukturundan, digər qurumlardan vəzifə səlahiyyətini aşdıqlarına görə insanların işdən çıxarılması məsələləri səsləndirilir ki, bunların ombudsmana nə dəxli var? Əslində, burada söhbət sadəcə, hesabatdan deyil, məruzədən getdiyindən və bütün atılan addımlar birbaşa insanların güzəranının yaxşılaşdırılmasına, vətəndaş məmnunluğunun təmin edilməsinə, bütövlükdə idarəçiliyin şəffaflaşdırılmasına xidmət etdiyindən çox dəxli var və mən bunların bu məruzədə vurğulanmasını, açığı təbii hal sayıram.

Amma iki təklifim olacaq. O təkliflərdən biri bütövlükdə azərbaycanlıların, təkcə Azərbaycan sərhədləri çərçivəsində deyil, bütövlükdə, Azərbaycandan kənar da hüquqlarının pozulması məsələsinin illik məruzədə öz əksini tapması çox yaxşı olardı. Bununla bizim xaricdə yaşayan soydaşlarımız da bilərdilər ki, Azərbaycanda ombudsman aparatı da məhz onların taleyi ilə maraqlanır. Düzdür, bu, çox ağır zəhmət tələb edən bir məsəldir. Amma bu, olduqca vacibdir.

İkinci məsələ. Burada mən baxdım, əcnəbilərin, vətəndaşlığı olmayanların Azərbaycanda müəyyən problemlərlə üzləşərkən ombudsman aparatının onlara hərtərəfli yardım

etməsi, əlbəttə, çox alqışlanan məsələdir. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, insan haqları məsələsi qlobal dəyərdir. Bu baxımdan götürdükdə, Azərbaycanda insan haqlarının vəziyyətinin pisləşməsinə təsir göstərən qlobal təhdidlər də mənə elə gəlir ki, ombudsmanın məruzəsində öz əksini tapmalıdır. Mən nələri nəzərdə tuturam? Məsələn, Dağlıq Qarabağdakı seperatçı rejimin təmsilçilərinə şərait yaradılmasını, onların ayrı-ayrı dövlətlərə səfərlərinin təmin edilməsi faktını nəzərdə tuturam. Bu adamlar minlərlə, yüz minlərlə azərbaycanlının haqqını pozublar. Bu adamlara bu cür qucaq açılması təbii ki, insan haqlarına qlobal təhdiddir.

Burada vurğulandı. Tutaq ki, bizim xaricə sığınan bəzi mənəviyyəti yerində olmayan adamlar var. Şərəf və ləyaqətin müdafiəsi hüququndan söhbət gedir. Bəzən bu hüquqdan söhbət gedəndə şərəf və ləyaqət hissini nə olduğunu bilməyən adamların adları daha çox çəkilir. Amma onlar özləri də etiraf edirlər. Məsələn, Fransada sığınacaq tapan Vidadi İsgəndərli açıq şəkildə deyir ki, “Fransanın xüsusi xidmət orqanları onunla söhbətlər edirlər”. Bu adam açıq şəkildə onu da deyir ki, “Mən Fransanın ərazi bütövlüyü uğrunda vuruşaram, Azərbaycanın yox”.

Axı, bu adamlar ardıcıl olaraq Azərbaycanda şərəf və ləyaqət hissini pozmaqla məşğuldurlar. Bu məsələ heç olmasa öz həllini tapmalıdır. Bu qlobal təhdiddir. Yeri gəlmişkən, insan haqlarından çox danışırlar. Tutaq ki, o fransız polisinin sarı jiletliyə qarşı amansız hərəkəti, bu hərəkət başqa ölkələrdə də təqlid olunsaydı necə ola bilərdi? Məncə, belə məsələlər də məruzədə əksini tapmalıdır.

Eyni zamanda, seperatçı rejimdən əziyyət çəkən ermənilər var, onlar həm də Azərbaycan vətəndaşlarıdır. Erməni seqmentində onların haqlarının tapdalanması ilə

bağlı yüzlərlə faktlar var. Hətta ona görə haqları tapdanır ki, onlar Azərbaycanın tərkibində yaşamaq istədiklərini dilə gətirirlər. Bu məsələ də həllini tapsa, çox yaxşı olar. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Musa Quliyev.

M.Quliyev. Çox sağ olun. Hörmətli cənab Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Ombudsmanın ötən ildəki fəaliyyətini də, bizə təqdim olunan məruzəni də, məruzədə irəli sürülən təklifləri, nəticələri və ideyaları da müsbət qiymətləndirirəm. Hesab edirəm ki, həmişə olduğu kimi, ötən ildə də ombudsmanın fəaliyyəti uğurlu, qanuna uyğun olub, insan hüquqlarının azadlığının qorunmasında, təminat məsələlərinin həllində ombudsman öz üzərinə düşən vəzifəni ləyaqətlə yerinə yetiribdir.

Bu, bizim ombudsmanın 16-cı məruzəsidir. 17 ildir ki, hörmətli Elmira xanımın rəhbərliyi altında Azərbaycanda ombudsman institutu yaranıb və uğurla formalaşır. Qəti inamla deyə bilərik ki, Azərbaycanda ombudsman institut çox uğurlu bir təşkilata çevrilmişdir, insanların hüquqlarının, azadlıqlarının qorunmasında, Azərbaycan Konstitusiyasının insanlara verdiyi hüquqların tanınmasında və sair sahələrdə ombudsman olduqca böyük iş görmüşdür. Eyni zamanda, biz ombudsmanın ötən illərdəki və builki məruzəsinə baxanda Azərbaycanda gedən dövlət quruculuğu proseslərinin, insan haqlarının, azadlıqlarının qorunması, inkişaf etməsi və yüksək səviyyəyə çatmasının da şahidi oluruq. Bu, o deməkdir ki, bizim dövlətimiz uğurla inkişaf edir.

Bu il ombudsmanın sosial hüquqlar və azadlıqlar barədə verdiyi təkliflərin bir çoxunun artıq son iki ay ərzində cənab Prezidentin fərman və sərəncamları ilə yerinə yetirilməsi bir daha göstərdi ki, Azərbaycan dövləti üçün in-

san haqları, hüquqları ümdə məsələdir. Azərbaycan dövlətinin siyasətində çox prioritet bir istiqamətdir.

Hörmətli Elmira xanımın məruzəsində qeyd olunan sosial hüquqlarla bağlı bir neçə məsələyə də öz münasibətimi bildirmək istəyirəm. Burada çox gərəkli təkliflər var və hesab edirəm ki, bu təkliflərin bir çoxunu biz Milli Məclis olaraq qanunvericilik baxımından dəstəkləyə və bununla da prosesə töhfəmizi verə bilərik. Xüsusilə ombudsmanın qaldırdığı uşaqlar üçün reabilitasiya mərkəzlərinin, özəl qaydada fəaliyyət göstərən xidmət müəssisələrinin də vergidən azad edilməsi məsələsinə biz Vergilər Nazirliyi ilə bir yerdə baxa bilərik və bu, çox yaxşı bir nəticə ola bilərdi.

Eyni zamanda, burada çox qaldırılan və diqqəti cəlb edən məsələlərdən biri pensiya yaşına 10 il qalmış qadınlara və 7 il qalmış kişilərə ixtisarla bağlı güzəşt hüquqlarının verilməsidir. Mən bu məsələni tamamilə dəstəkləyirəm, hesab edirəm ki, biz insanlara bu şəraiti yaratmalıyıq. Çünki artıq ahıl yaşlarında, pensiyaya az qalmış işdən çıxan, hər hansı bir səbəbdən ixtisara düşən işçilər yenidən iş tapmaqda çətinlik çəkirlər, uzun illər işlədiyi kollektivdən ayrılırlar. Bu da onlara həm sosial, həm də psixoloji təsir edir. Amma eyni zamanda, hörmətli Elmira xanım, bu məsələni mən düşünürəm ki, Əmək Məcəlləsinin 79-cu deyil, 78-ci maddəsi ilə tövsif etsək daha doğru olar. Çünki ixtisarla bağlı məsələlər 78-ci maddədə öz əksini tapmışdır.

Digər məsələlərə də mən, hesab edirəm, qanunvericilik qaydasında baxmalıyıq. Xüsusən qadınların reproduktiv hüquqları, ailə planlaşdırılması, uşağın doğulmasında qey-səriyyə kəsiyindən istifadə olunması ilə bağlı məsələlər, hesab edirəm, aktual məsələlərdir. Amma onu da deyim

ki, bizim komitə tərəfindən hazırlanan və Milli Məclisin yaz sessiyasının iş planına daxil edilmiş Reproduktiv sağlamlığın qorunması haqqında qanun layihəsində bu məsələlər artıq öz əksini tapmışdır.

Düşünürəm ki, ombudsmanın təklifləri istər hökumət, istərsə də Milli Məclis tərəfindən həmişə ətraflı araşdırılır və biz bu təkliflərdən bəhrələnərək öz qanunvericilik təcrübəmizdə də istifadə edirik. Ombudsmanın fəaliyyətini müsbət qiymətləndirirəm və bu layihənin lehinə səs verəcəyəm. Düşünürəm ki, bundan sonra da Milli Məclis və ombudsman aparatının birgə fəaliyyəti bütövlükdə ölkəmizdə insanların hüquq və azadlıqlarının daha yüksək səviyyədə qorunmasına gətirib çıxardacaqdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qüdrət Həsənquliyev.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, cənab Sədr. Hörmətli qonaqlar, media nümayəndələri. Mən ilk öncə istərdim, diqqətinizi bir məsələyə cəlb edirəm. Bu günlərdə vətən xaini Fəxrəddin Abbasov Azərbaycana ekstradisiya olundu və mən onun ekstradisiya olunmasında xidmətləri olan Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin əməkdaşlarına öz dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Amma çox istərdim, xalqımız da çox istərdi ki, onun qolu qandallı və boynu bükük vəziyyətdə həbsxanaya aparılmasını görsün. Təəssüf ki, bu kadrlar hələ də ictimaiyyət üçün açıqlanmayıb. Amma əminəm ki, o Azərbaycan dövlətinə qarşı etdiyi xəyanətə görə layiqli cəzasını alacaq və bu, başqaları üçün də dərs olacaqdır.

Eyni zamanda, son zamanlar Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən Azərbaycan dövlətinin əleyhinə işləyən bir casus şəbəkəsi ifşa olundu. Çox şəxslər həbs edildi. Amma çox təəssüf ki, casusluğa cəlb olunmuş həmin

şəxslərin hansı dövlətlərə işləmələri barədə ictimaiyyətə yenə də açıqlama verilmədi. Əlbəttə, məntiq onu deyir ki, Azərbaycanın qonşu dövlətlərlə münasibətlərinin korlanmaması üçün bu adlar açıqlanmır. Amma dünya təcrübəsi göstərir, belə casuslar ifşa olunanda onların hansı dövlətə casusluq etdiyi barədə ictimaiyyətə məlumat verilir ki, həmin ölkənin vətəndaşları istər biznes münasibətləri quranda, istərsə də şəxsi əlaqələr yaradanda daha ehtiyatlı olsunlar.

Bununla yanaşı, mən başqa bir məsələyə də münasibət bildirmək istəyirəm. Hörmətli həmkarım Fazil bəy Mətin Yaşaroğlu və Fuad Abbasovun ermənilər tərəfindən təqib olduğunu dedi. Həm də təkcə ermənilər yox, ermənilərin Rusiyadakı havadarları tərəfindən. Əlbəttə, bu, bizim tərəfimizdən qətiyyətlə pislənilməlidir. Eyni zamanda, Siyavuş Novruzovun o fikrini dəstəkləyirəm ki, ombudsman o söyüş söyənlərlə bağlı xarici ölkələrin ombudsmanlarına müraciət edə bilər. Yeri gəlmişkən, deyim ki, heç bir namuslu kişi söyüş söyməz. Ona görə, bilir ki, onun on qat artığı özünə qaytarılır. Amma çox təəssüf ki, belələri ləyaqətlərini satdıqları üçün başqa yolları yoxdur və belə əxlaqsız və ləyaqətsiz işlə məşğul olurlar.

Hər il ombudsmanın bizə təqdim etdiyi hesabatın sonunda insan hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində çoxsaylı təkliflər irəli sürülür ki, bunlar hökumət tərəfindən öz həllini tapsın. Mən saydım, bizə təqdim olunan budəfəki hesabatda təqribən 63 təklif irəli sürülüb. Amma mən çox istərdim, ombudsman aparatı hər il bu hesabatda məlumat versin ki, onların irəli sürdüyü təkliflərdən neçəsi hökumət tərəfindən nəzərə alınır, icra olunur. İcra olunmursa, hansı səbəbdən icra olunmur? Deputatların bunu bilməsi ona görə lazımdır ki, hökumətin

hesabatı olacaq və biz həmin iclasda hökumətin qarşısında məsələ qaldıraq ki, ombudsmanın irəli sürdüyü bu təkliflər niyə öz həllini tapmır. Qeyd edim ki, həqiqətən də, bu təkliflərin böyük əksəriyyəti əhəmiyyətli və vacib təkliflərdir.

Bundan başqa, mən bu təkliflərə baxdım, burada 2 məsələ mənim diqqətimi cəlb etdi ki, insanlar son vaxtlar daha çox bundan əziyyət çəkirlər və daha çox millət vəkillərinə müraciət edirlər. Bunlardan biri sözsüz ki, məhkəmələrdə xüsusilə mülki işlərin uzanmasıdır. Bu proses illərlə davam edir. Bəzən mənzil, əmlak məsələsi olur və insanlar bundan xeyli əziyyət çəkirlər. Mən vaxtı ilə də parlamentdə məsələ qaldırmışdım. Tutaq ki, Azərbaycanda birinci instansiya, apelyasiya və kassasiya məhkəmələri var. Əgər birinci məhkəmə instansiyasının qərarı yanlışdırsa, onu apelyasiya məhkəməsi düzəltməlidir. O da yanlışlığa yol veribsə, kassasiya instansiyası bunu həll etməlidir. Amma bunlar məsələyə mahiyyəti üzrə baxmaq əvəzinə, işi təkrar aşağı instansiya məhkəməsində araşdırmağa qaytarırlar. Beləliklə, illərlə vaxt keçir. Amma bu iş üçüncü mərhələdə, Ali Məhkəmə səviyyəsində başa çatmalıdır. Bunun üçün müvafiq qanunvericiliyə dəyişiklik edilməsi barədə təkliflər olmalıdır. Mətbuatda da bu barədə xeyli deyilir, yazılır, amma çox təəssüf ki, bu məsələ ombudsmanın diqqətini cəlb etmir.

Digər bir məsələ tikinti şirkətləri ilə bağlıdır. Biz bilirik ki, tikinti şirkətləri bir mənzili çoxlu sayda insanlara satır və bu məsələ dəfələrlə qaldırılıb. Beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri ilə də biz bu məsələləri müzakirə etmişik ki, artıq tikinti şirkətlərinə notarial qaydada rəsmiləşdirilmədən mənzil satışı qadağan olunmalıdır. Amma bu da öz həllini tapmır və insanlarımız əziyyət çəkir. Çox istərdim ki, bizim ombudsman bu məsələyə də

münasibət bildirsin. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Əflatun Amaşov.

Ə.Amaşov. Çox sağ olun, cənab Sədr. Hörmətli deputatlar, əziz media nümayəndələri. Biz parlamentin İnsan hüquqları komitəsində hörmətli Bahar xanımın rəhbərliyi ilə İnsan hüquqları üzrə müvəkkilin illik məruzəsini müzakirə etmişik. Məruzə dolğundur, vətəndaşların şikayətləri fonunda müxtəlif sahələrdə olan problemlər ümumiləşdirilir. Sənədin tövsiyələr hissəsində təkliflərdə də çıxış yolları müəyyənləşdirilibdir.

Məruzədə söz və məlumat azadlığına da önəmli yer ayrılıbdır. Maraqlıdır ki, ilk dəfə bu məruzədə spesifik məsələlər də gündəmə gətirilib. Jurnalist sorğusuna qeyri-peşəkar, qeyri-etik cavablar da qeydiyyatla alınıb. Haqlı olaraq o da vurğulanıb ki, jurnalist peşəkar olmalı, yəni vətəndaşların şəxsi həyatına müdaxilə etməməli, şərəf və ləyaqət prinsipinə hörmətlə yanaşmalı, işgüzar mühitə xələl gətirməməlidir. Araşdırmalara əsaslanaraq bu sayaq halların daha çox internet media resurslarında nəzərə çarpdığı vurğulanıb. Bu da, təkrar edirəm ki, ciddi araşdırmaların nəticəsidir. Bütün bunlar da dolayısı ilə olsa da, internet media sahəsindəki qanunvericiliyə yeni baxışın vacibliyini önə çəkir.

Burada həmkarlarım Fazil Mustafa və Qüdrət Həsənquliyev jurnalistlərimiz Fuad Abbasov və Mətin Yaşaroğlundan danışdılar. Əslində, bu barədə cəmiyyətdə elə də dəqiq, yetərinçə məlumatlar yoxdur. Ombudsmanın bunlar barədə araşdırma aparıb cəmiyyətə obyektiv məlumat verməsinə bir ehtiyac var.

Yuxarıda dediyim kimi, məruzənin nəticə və tövsiyələr bölməsi diqqətimi xüsusən cəlb etdi. Burada həyatın elə bir sahəsi yoxdur ki, onunla bağlı mütərəqqi tövsiyə

olmasın. Müasir çağırışlara əsaslanan yeni konsepsiya və strategiyaların hazırlanmasının vacibliyindən tutmuş, əmək münasibətlərinin aliliyinin qorunmasına qədər bütün məsələlər burada nəzərə alınıb. Elə bilirəm ki, məruzə məqbul qiymətləndirilməlidir. Ona görə də mən məruzəyə səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Aqiyə Haxçıvanlı.

A.Naxçıvanlı. Hörmətli cənab Sədr, hörmətli Elmira xanım, hörmətli həmkarlar. Mən də ombudsmanın 2018-ci il üzrə illik məruzəsi ilə tanışam. Bu illik məruzə də əvvəlki illər kimi əhatəli hazırlanmış, eyni zamanda, məruzədə xeyli təkliflər də irəli sürülmüşdür. Əlbəttə, hesabatın əhatəli, geniş olması həm ombudsman fəaliyyəti, həm də ötən il neqativ hallara qarşı mübarizənin gücləndirilməsi ilə əlaqədar insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi istiqamətində kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi ilə bağlıdır. Hesabatdan da görüldüyü kimi, Ombudsman təsisatına inam və etimadın göstəricisidir ki, müvəkkilin fəaliyyəti dövründə daxil olan müraciətlərin sayı xeyli yüksək olmuşdur. Hesab edirəm ki, xüsusilə müvəkkilin təşəbbüsü ilə “Uşaq hüquqları ayılığının” keçirilməsi, uşaq hüquqları üzrə 916 nömrəli qaynar xəttin fəaliyyəti, uşaqların sağlamlığı, reabilitasiyası, təhsili, zorakılıq qurbanı olan şəxslərə dəstək verilməsi, ana və uşaq ölümünün, habelə qüsurlu uşaqların dünyaya gəlməməsinin qarşısının alınması, o cümlədən qadın hüquqları ilə bağlı görülən işlər və irəli sürülən xeyli təkliflər təqdirəlayiqdir.

Müvəkkilin məruzəsində hər bir təklif dəqiq izah olunmuş və əsaslandırılmış, insan hüquqlarının daha da etibarlı qorunması mexanizminin yaradılmasına yönəldilmişdir.

Bununla belə, məruzədə qeyd olunan bəzi məsələlərlə bağlı fikirlərimi bildirmək istərdim. Məruzənin “Uşaq

hüquqlarının müdafiəsi” adlanan hissəsinin 44-cü səhifəsinin 3-cü abzasında uşaqların internet saytları və digər vasitə ilə əldə etdikləri zərərli məlumatların onların psixoloji inkişafına vurduğu zərərin qarşısının alınması məqsədi ilə mövcud qanunlara əlavə və dəyişikliklər edilməsi təklif olunmuşdur. Bununla belə, bildirmək istəyirəm ki, hörmətli Prezident cənab İlham Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü ilə 2018-ci il 6 mart tarixində Milli Məclisə Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında qanun layihəsi daxil olmuş və qəbul edilərək cənab Prezident tərəfindən təsdiq olunmuşdur. 2020-ci il yanvar ayının 1-dən icrası nəzərdə tutulan həmin qanun uşaqların yaşına uyğun informasiya əldə etmək hüquqlarının həyata keçirilməsini, onların zərərli informasiyadan qorunması tədbirlərini müəyyən edir və bu sahədə yaranan münasibətləri tənzimləyir. Bu baxımdan bildirmək istəyirəm ki, haqlı olaraq qaldırdığınız bu məsələlər “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” Qanunda öz əksini tam tapmışdır.

Digər bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm. Düşünürəm, illik məruzə vaxt baxımından bir az əvvəl hazırlanmış üçün son günlərdə cənab Prezidentin sosial müavinətlərin artırılması ilə bağlı fərman və sərəncamları, o cümlədən aztəminatlı və şəhid ailələrinə, sağlamlıq imkanı məhdud olan uşaqlara, valideynini itirmiş, valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların qəyyumlarına, himayəçilərinə ödənilən müavinətlərin məbləğin artırılması ilə bağlı olan müvafiq fərmanlar da nəzərə alınmalıdır. Hesab edirəm ki, bu texniki məsələlərin də nəzərə alınmasına ehtiyac vardır. Əlbəttə ki, ombudsman tərəfindən görülən işləri yüksək qiymətləndirirəm və bu məruzəni qənaətbəxş hesab edirəm. Ona səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə

təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qənirə Paşayeva.

Q.Paşayeva. Hörmətli cənab Sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli Elmira xanım. Mən də Elmira xanımın hesabatını dəstəkləyirəm. Çünki biz hər zaman, istər vətəndaşların qəbulu, istərsə də onların müraciətləri əsasında çox önəmli fəaliyyətlərin həyata keçirilməsində Elmira xanımın və onun rəhbərlik etdiyi institutun işlərini görürük, dəstəkləyirik. Elmira xanımın bu məruzəsində də, əslində, insanlara dəstək göstərilməsi ilə bərabər bir sıra məsələlər, çox önəmli çağırışlar da var. O çağırışlar qanunvericiliyə müəyyən əlavələrin edilməsi ilə, həm Milli Məclis, həm də icra qurumları səviyyəsində daha çox diqqət yetirilməli çağırışlardır.

Mən öncə 2 məsələyə geniş toxunmadan həmkarlarımın fikirlərini dəstəkləyirəm. Birincisi Fərəc müəllimin Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızla bağlı qaldırdığı məsələ, onların hüquqlarının müdafiəsi istiqamətində ortaya çox ciddi problemlər, məsələlər çıxır. Elmira xanımın ombudsmanlarla yaxşı münasibətləri var. Bu məsələni Gürcüstan ombudsmanının diqqətinə çatdıraraq, addımlar atacağına inanırıq. Biz bu məsələni də xüsusi diqqətdə saxlamasını xahiş edirik.

Eyni zamanda, 2 jurnalistimiz Fuad Abbasov və Mətin Yaşaroğlu ermənilər tərəfindən təzyiq və təqiblərlə üzləşiblər. Elmira xanımdan xahiş edirik ki, Rusiya ombudsmanı ilə də danışaraq bu məsələni xüsusi nəzarətinə götürsün. Çünki bu çox ciddi məsələdir, bizim ictimai fəallarıma qarşı orada çox ciddi basqılar, təzyiq və təqiblər ortaya çıxır.

Mənim toxunacağım əsas məsələ Elmira xanımın qaldırdığı çox vacib bir məsələ ilə bağlıdır. Mən xahiş edər-

dim ki, parlament səviyyəsində də bu təklifi dəstəkləyərək qanunvericilikdə müəyyən dəyişikliklər edək. Doğrudan da, bizə edilən müraciətlərin içərisində insanların pensiyaya çıxma yaşının yaxınlaşmasının bəzən işçilərin ixtisarı zamanı nəzərə alınmaması kimi çox ciddi bir problem var. Bəzən pensiyaya çıxmağa cəmi 5 il zamanı qalmış insanlar ixtisar olunurlar. Bu yaşda insanların təkrar iş yeri tapması, işlə təmin olunması çox çətin olur. Ona görə də qanunvericilikdə dəyişikliyin edilməsi özəlliklə pensiyasına 5-7 il zaman qalmış insanların ixtisarı məsələsinə çox diqqətli yanaşmaq gərəkdir. Bu, çox ciddi məsələdir. İnsanlarımız bu məsələni çox ciddi şəkildə qaldırırlar və kömək istəyirlər. Mənə elə gəlir, Elmira xanımın bu təklifini də qanunvericilik çərçivəsində dəstəkləyərək, dəyişikliklərə gedərək bunun qadağan olunmasına çalışmalıyıq ki, pensiya yaşına az vaxt qalmış insanların işdə ixtisarlarına yol verilməsin.

İkinci məsələ müəllimlərin mənzil hüquqları ilə bağlıdır. Cənab Prezident insanlarımızın mənzillə təminatı istiqamətində çox önəmli layihələrə imza atır. Bu istiqamətdə çox önəmli işlər görülür. Güzəştli ipoteka kreditləşməsi də bu layihələrdən biridir. Müəllimlərin, özəlliklə orta məktəb müəllimlərinin də bu güzəştli kateqoriyaya daxil edilməsi çox önəmlidir. Bu, istedadlı, savadlı gənclərimiz arasında müəllimlik peşəsinə meylliyn artmasında da rol oynayacaq amillərdən ola bilər. Ona görə də mənə elə gəlir ki, bu məsələdə Elmira xanımın məruzəsindəki çağırışların dəstəklənməsi çox önəmlidir.

Digər bir məsələ əlillərlə bağlıdır. Bu barədə Elmira xanımın çox ciddi çağırışları var. Əhalimizin təxminən 5 faizindən çoxu fiziki imkanları məhdud insanlarımızdır. Xüsusilə Elmira xanımın neçə illərdir sosial infrastruktur

obyektlərinin əlilliyi olan şəxslərin real tələbatına uyğunlaşdırılması ilə bağlı davamlı olaraq məruzələrində etdiyi çağırışları biz çox diqqətlə nəzərdən keçirməliyik.

Bir məsələni də qeyd edim. Ailələr, özəlliklə autizm və daun sindromlu uşaqların təhsil hüquqları ilə bağlı müraciət edirlər. Bu məsələyə biz ciddi yanaşmalıyıq. Elmira xanım da bunu xüsusi vurğulayıb ki, evdə təhsil almaq hüququ verən xəstəliklərin siyahısına mütləq daun və autizm xəstəlikləri daxil edilməlidir. Çünki bu sindromdan əziyyət çəkən uşaqların evdə təhsilə cəlb olunması çox ciddi bir məsələdir. Mən inanıram ki, bu çağırışlar eşidiləcək. Biz bu məruzəni dəstəkləyəcəyik və təbii ki...

Sədrlik edən. Sağ olun. İlham Məmmədov.

İ.Məmmədov. Çox sağ olun, cənab Sədr. Hörmətli millət vəkilləri, Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqların qorunması ölkəmizin fundamental təməl prinsipidir. Bu, cənab Prezidentimizin həm siyasi fəaliyyətinin, həm də insanlarımızı gündəlik diqqət və qayğısının əsas prinsipidir. Bu hüquqların qorunması həm də ölkəmizin dünya miqyasında müsbət imicini şərtləndirən əsas kateqoriyalardandır.

Ombudsman hesabatı ilə yaxından tanış olmuşam. İnsan hüquqları üzrə müvəkillik institutu ölkəmizdə artıq tam formalaşmış, dövlətimizin ən mükəmməl instisiional bir qurumdur. Hesabatdan da görünür ki, ombudsman bilki hesabatını yeni bir formada, yəni cəmiyyətdə vasi-təçilik ənənəsini yeni formada tətbiq etməklə qurubdur. Hesabatdan görünür ki, müvəkillik fəaliyyəti dövründə malik olduğu imkanlardan səlahiyyətləri çərçivəsində geniş istifadə etməklə, insan və vətəndaş azadlıqlarının məhkəmədənəknar müdafiəsi və pozulmuş hüquqlarının bərpası məqsədi ilə silsilə tədbirlər həyata keçirmişdir. Eyni zamanda, müvəkillik institutunun milli preventiv

qrupu da ayrı-ayrı müəssisələrdə geniş və əhəmiyyətli tədbirlər keçirmişdir. Təbii ki, biz bu hesabatla tanış olmuşuq və bununla vaxtınızı almaq istəməzdim. Doğrudan da, bu təsisat vətəndaşla dövlət arasında vasitəçilik missiyasını həyata keçirən bir qurum kimi özünü təsdiq etmiş və cəmiyyət tərəfindən səmərəli hüquq müdafiə mexanizmi kimi artıq yüksək səviyyədə qəbul olunmuşdur.

Bu hesabatın genişliyi və əhatəliyi, ombudsmanın hüquq və səlahiyyətləri çərçivəsində ayrı-ayrı sahələr üzrə insan hüquq və azadlıqlarına dair tövsiyələrin verilməsi də diqqətimizi cəlb etdi. Təbii ki, ombudsmanın sosial sahədə qeydlərinin çox əhəmiyyətli olması xüsusi qeyd edilməlidir. Artıq bəllidir ki, 2019-cu il mühüm sosial islahatlar və uğurlu iqtisadi layihələrin reallaşdığı il kimi tarixə düşəcəkdir. Bu il ölkəmizin tarixinə qızıl hərflə yazılan il olacaqdır. Hətta möhtərəm Prezidentimiz də öz çıxışında qeyd etmişdir ki, 2017-ci ili iqtisadi sabitləşmə, 2018-ci ili dərin iqtisadi islahatlar ili kimi başa vurmuşuqsa, bu il daha çox sosial sahədə inqilabi islahatların reallığa çevrildiyi tarix kimi yaddaşlarda qalacaqdır.

Doğrudan da, il təzə başlayıb, lakin artıq bu 2 ayda böyük sosial paketin tərkib hissəsi olan sənədlərə nəzər salsaq görürük ki, dövlətimiz öz vətəndaşlarına nə qədər qayğı göstərir. Son günlərdə möhtərəm cənab Prezidentin fiziki şəxslərin problemləli kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında fərmanı böyük rezonansa, ölkəmizin əhalisi tərəfindən geniş müzakirələrə səbəb olmuşdur. Bu haqda millət vəkillərimiz, cəmiyyətin ayrı-ayrı təbəqələrinin nümayəndələri televiziya, mətbuatda sevinclərini ifadə edirlər, fikirlərini bölüşürlər. Neçə müddətdir ki, insanları narahat edən, mitinq şousu göstərmək istəyən, həm burada, həm də xaricdəki bəzi bədxahların manipulyasiya

vasitəsinə çevirmək istədiyi problemlı kreditlər məsələsi artıq öz həllini tapmışdır. Cənab Prezidentimiz bu fərmanla həm dövlətin gücünü, o gücə arxalanaraq özünün siyasi iradəsini və hər zaman xalqın yanında olmasını göstərdi. İnsanlar sevinc içindədir, təbrik edirlər. Bu da onların hüquqlarıdır. Bilirsiniz bu niyə belədir? Çünki cənab Prezident hər gün sadə insanlarımızı fikirləşir, nə yədiyi, nə geydiyi, necə yaşadığı, hüquqlarının necə qorunduğu haqqında düşünür. Çünki bu, Prezidentimizin həyat amalıdır, xalqa xidmətinin bir ilahi missiyasıdır. Bu gün də ölkəmizdə görülən mənzərə budur ki, dövlət-vətəndaş birliyi ən yüksək səviyyəyə çatıb. Artıq heç kim bu xalqı və onun dövlətini qarşı-qarşıya gətirə bilməz.

Hörmətli ombudsmanın bu sahədə verdiyi tövsiyələrdən, xüsusi ilə səhiyyə sahəsində diqqətimi çəkən məqamı qeyd etmək istəyirəm. Xroniki, habelə ağır olmaqla yanaşı ciddi fəsadlarla müşayiət olunan, ailələr və ölkə üçün böyük problemlər yaradan diabet xəstəliyinin xeyli cavanlaşaraq uşaqlar arasında da geniş yayıldığı, böyük narahatlıq doğurduğu, tibbi, sosial, psixoloji, iqtisadi və digər problemlər yaratdığı bir daha xüsusi diqqətə alınmalıdır. Hesab edirəm ki, ombudsmanın müəyyən etdiyi istiqamətlər gələcəkdə bu sahəyə diqqət göstərilməsi baxımından da əhəmiyyətli olacaqdır. Bütün dediklərimizi nəzərə alaraq, ombudsmanın hesabatına səs verəcəm. Hörmətli millət vəkillərimizi də buna səsliyəyirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun. İsa Həbibbəyli.

İ.Həbibbəyli. Hörmətli deputat həmkarlarım, mən də ombudsmanın bu gün təqdim elədiyi illik məruzəni yüksək giymətləndirirəm. Məruzə Azərbaycanda ombudsman institutunun yeri, mövqeyi, fəaliyyət dairəsi, atdığı

əhəmiyyətli addımlar barədə dolğun və əyani təsəvvür yarada bilir. Xüsusən mən bu məruzədəki maarifçilik istiqamətində ombudsman institutunun həyata keçirdiyi tədbirlərə dair olan məlumatları, tədbirləri ayrıca qeyd eləməyi vacib sayıram. Ombudsman institutunun həyata keçirdiyi maarifləndirmə tədbirləri möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin Azərbaycanda cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi istiqamətində apardığı məqsədyönlü proqramların yerinə yetirilməsinə, bu istiqamətdə Azərbaycan cəmiyyətində aydın bir fikrin yaradılmasına xidmət eləyir. Eyni zamanda, mən ombudsman institutunun builki hesabatında qurumun beynəlxalq səviyyədə apardığı işi, beynəlxalq əlaqələrin təşkili sahəsində fəaliyyətini ayrıca qeyd etməyi lazım bilirəm. Bu istiqamətdə ombudsman institutunun apardığı iş ölkəmizin insan haqları, insan haqlarının və azadlıqlarının təmin olunması sahəsində atdığı ədalətli addımları, həyata keçirdiyi humanist siyasəti dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa xidmət eləyir. Ombudsman institutunun beynəlxalq istiqamətdə apardığı işi eyni zamanda, müxalif düşərgədə insan haqlarını alver vasitəsinə çevirənlərə qarşı da çox yaxşı bir cavabdır.

Bununla bərabər, mən ombudsmanın builki məruzəsində təhsil sahəsində aparılan işlər haqqında verilən informasiyanı ölkəmizdə bu istiqamətdə həyata keçirilən siyasətin reallığını əks elətdirən bir təqdimat kimi də qiymətləndirirəm. Aydın görünür ki, ombudsman, hörmətli Elmira xanım və onun komandası ölkədə gedən proseslərin tam içərisindədir. Onların bu proseslərin daha sağlam məcrada inkişaf eləməsi üçün əllərindən gələn köməkliliyi edir, zəruri addımlar atırlar.

Bütün bunlarla bərabər, mən illik məruzədə builki buraxılış və qəbul imtahanlarının yekun qiymətləndirilmə-

sinin nəticələri və onların təşkili ilə bağlı olan narahatlığa da bir aydınlıq gətirmək istəyirəm. Əslində, burada narahatlıq yekun qiymətləndirmənin təşkilində və onun nəticələrində deyil, bilki orta məktəbləri bitirənlərin birinci sinifdə oxuyarkən tətbiq olunan yeni son kurikulumlarından irəli gələn mürəkkəblik ilə əlaqədardır. Azərbaycan cəmiyyətində həmin fənn kurikulumlarının mürəkkəbliyi, bəzən şagirdlərin yaş və bilik səviyyəsinə cavab vermədiyi məqamların olması, ölkə maraqlarının tam ifadə olunmaması barədə dəfələrlə fikirlər səsləndirilmişdir. Elm və təhsil komitəsində də bu istiqamətdə müzakirələr aparılarkən biz Təhsil Nazirliyi ilə bir yerdə yeni fənn kurikulumlarının yaradılmasını və onlarla bizim birlikdə müzakirə etməyimizi məqsədəuyğun saymışıq. Məlumat üçün deyim ki, hazırda Təhsil Nazirliyində yeni təkmilləşdirilmiş fənn kurikulumları hazırlanmışdır, onlar yekun müzakirə mərhələsindədir. Növbəti tədris ilində tətbiq olunacaq yeni fənn kurikulumları bu istiqamətdəki narahatlığı tamamilə aradan qaldıra biləcəkdir. Dövlət İmtahan Mərkəzi isə açıq və qapalı sualları müəyyən edərkən, mövcud imkanlar daxilində, şübhəsiz ki, dünya standartlarına uyğun olaraq fənn kurikulumlarına istinad etmişdir. Amma fənn kurikulumlarındakı mürəkkəblik və şagirdlərin bilik səviyyəsinə uyğun gəlməyən məqamlar suallar tərtib olunarkən nəzərə alınmışdı. Nisbətən tələbələrin bilik səviyyəsinə...

Sədrlik edən. Bir dəqiqə vaxt verin.

İ.Həbibbəyli. İmtahan sualları hazırlanarkən sadələşmə, şagirdlərin bilik səviyyələri nəzərə alınmışdır. Eyni zamanda, Təhsil Nazirliyi və Dövlət İmtahan Mərkəzi regionlarda məktəblərdə monitorinq aparıblar və kurikulumlardan doğan çətinlikləri müəyyənləşdiriblər. Bu mo-

nitorinqlər əsasında qiymətlər cədvəli hesablanandan sonra açıq və qapalı suallar şagirdlərin başa düşəcəyi səviyyədə müəyyən olunmuşdur. Yazılı imtahanlarda müəllimlərlə treninqlər aparılıb və bu sualların qiymətləndirilməsinə dair yeni normativlər müəyyən olunub. İmtahanlar qiymətləndirilərkən, yoxlama zamanı şagirdlərin biliklərinin daha asan, daha obyektiv qiymətləndirilməsi üçün yeni şərtlər müəyyən olunub. Bütün bunlara görə hesab edirəm ki...

Sədrlik edən. Sağ olun. Çıxışa 8 nəfər millət vəkili yazılıb.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Təkid edən yoxdursa, məsələ belə oldu ki, hörmətli ombudsmanın məruzəsi nəzərə alınsın. Başqa təklif yoxdursa, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.29 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi. Çox sağ olun.

Sağ olun, Elmira xanım. Məruzə qəbul edildi.

Hörmətli millət vəkilləri, bu gün gündəlikdə cəmi 18 məsələ var idi. Onun 5-i üçüncü, 4-ü ikinci oxunuşdur. Əgər etiraz eləmirsinizsə, tənəffüссüz keçirək. Çox sağ olun.

Gündəliyin 2-ci məsələsi. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında”, “Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və

azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında” qanunlarında, Azərbaycan Respublikası Cəzaların İcrası və İnzibati Xətalər Məcəllələrində dəyişiklik edilməsi barədə (üçüncü oxunuş). Buyursun Ziyafət Əsgərov. Ziyafət müəllim yoxdur?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Onda 3-cü məsələyə başlayaq. “Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə. Üçüncü oxunuş. Əli Hüseynli.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, cənab Sədr. Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuş zamanı bu layihədə mütərəqqi və vəkillik fəaliyyəti ilə bağlı liberal müddəaların olması vurğulandı. Sadəcə, birbaşa qanuna aid olmayan vəkillikdə ümumi islahatlarla bağlı təkliflər daxil olmuşdur. Ona görə üçüncü oxunuşda səs verilməsini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Başqa təklif yoxdursa, xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri

(saat 13.31 dəq.)

Lehinə	92
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Ziyafət müəllim buyurun, gündəliyin 2-ci məsələsi ilə əlaqədar.

Z.Əsgərov, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri.*

Hörmətli cənab Sədr, hörmətli deputatlar. Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında qanun layihəsinin üçüncü oxunuşu sizin müzakirənizə təqdim olunub. Bilirsiniz ki, ikinci oxunuş zamanı heç bir təklif olunmamışdır. Söhbət hərbi xidmətdə olan şəxslərin daktiloskopik qeydiyyatından gedir. Bu da təbiidir, eyni zamanda, həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin daktiloskopik və genom qeydiyyatından. Ona görə müsbət qiymətləndirməyinizi xahiş edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.33 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Gündəliyin 4-cü məsələsi Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədədir. Üçüncü oxunuş. Buyursun Əli Hüseynli.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun cənab Sədr. Bu layihə “Reklam haqqında” Qanunda prosedur sadələşdirilməsi ilə bağlı idi və buna görə də İnzibati Xətalər Məcəlləsinə dəyişiklik təklif edilmişdir. İkinci oxunuşda hər hansı bir təklif daxil olmamışdır. Səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Başqa təklif yoxdursa, xahiş

edirəm, qanun layihəsinə üçüncü oxunuşda münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.34 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Gündəliyin 5-ci məsələsi. “Reklam haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə. Buyursun Ziyad Səmədzadə.

Z.Səmədzadə, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri*.

Hörmətli cənab Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Qanun layihəsinə birinci, ikinci oxunuşlarda təkliflər daxil olmamışdır. Üçüncü oxunuş üçün də təkliflər daxil olmayıb. Ona görə də millət vəkillərindən qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Başqa təklif yoxdursa, xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.35 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Növbəti, 6-cı məsələ. “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə. Üçüncü oxunuş. Buyursun Ülvi Quliyev.

Ü.Quliyev, *Milli Məclisin Gənclər və idman komitəsinin sədri*.

Təşəkkür edirəm, cənab Sədr. Hörmətli millət vəkilləri, mən qanun layihəsini təqdim etməmişdən əvvəl bir fikri sizlər ilə bölüşmək istərdim. Bu da sırf elə gənclər siyasəti ilə bağlı olan bir məqamdır. Bilirsiniz ki, gənclər siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri idmanımızın inkişafıdır, gənclərimizin sağlam həyat tərzidir. Bu gün 5 mart bədən tərbiyəsi və idman günüdür və bu günü bizə bəxş eləyən insanlar olub. 1995-ci il martın 5-də ulu öndərimiz Heydər Əliyev Əl Oyunları Sarayında ilk dəfə bütün idman ictimaiyyətini, gənclərimizi yığmışdı, onları mükafatlandırmışdı. Həmin gün də fərman imzalamışdı, İdman Fondu yaradılmışdı və idmanın inkişaf strategiyası müəyyən olunmuşdu. 1997-ci ildən cənab Prezident İlham Əliyev Milli Olimpiya Komitəsinə rəhbərlik etmişdir və 2005-ci ildə martın 4-də sərəncam imzalayaraq ulu öndərimizin idmançılarımız ilə ilk dəfə görüşünü, – martın 5-ni bədən tərbiyəsi və idman günü kimi təsis etmişdir. Bu gün bütün idman ictimaiyyəti üçün bir bayramdır. Mən fürsətdən istifadə edib, dövlət başçısını, həm də idman hərəkatına rəhbərlik edən bir insan kimi, – cənab Prezident başda olmaqla bütün idman ictimaiyyətini təbrik edirəm, onlara can sağlığı, gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzu etmək istəyirəm.

“Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi fevral ayının 19-da Milli Məclisin plenar iclasında ikinci oxunuşda müzakirədən sonra qəbul edildi. Hörmətli millət

vəkilləri Fazil Mustafa, Bəxtiyar müəllim Əliyev, Gövhər xanım Bəxşəliyeva, İlham müəllim Məmmədov, Eldar müəllim Quliyev çıxış etdilər. Onlar layihəyə müsbət rəy bildirdilər və bir çox təkliflər irəli sürdülər. Biz səsəndirilmiş bütün bu təklifləri komitəmizdə keçirilmiş iclasda işçi qaydasında müzakirə etdik, onları ümumiləşdirdik, sonra qanunvericilik təşəbbüsü subyekti ilə razılaşdırdıq və üçüncü oxunuşa hazırladıq.

Bütövlükdə dəyişiklikləri nəzərinizə çatdırmaq istədim. “Gənclər təşkilatı” anlayışını ehtiva edən 1.0.5-ci maddə tamamilə ləğv edildi. Əvəzində layihəyə gənclər təşkilatının mahiyyətini, onun hüquqi statusunu təsbit edən 9-1-ci maddə əlavə edildi. Üçüncü oxunuş üçün hazırlanmış bu maddəyə əsasən gənclər təşkilatları gənclərin problemlərinin müəyyən edilməsi və həlli, hüquqlarının müdafiəsi və onların mənəvi tələbatlarının ödənilməsi və sair məqsədi ilə “Qeyri-hökumət təşkilatları ictimai birliklər və fondlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq 16 yaşından 35 yaşınadək olan fiziki şəxslər və bu qanuna uyğun olaraq yaradılan gənclər təşkilatları tərəfindən təsis edilən qeyri-hökumət təşkilatlarıdır. 9-1.2-ci maddədə əsasən gənclər təşkilatlarının üzvlərinin 35 yaşı tamam olduqda həmin təşkilatlara üzvlüyünə xitam verilməsi ehtiva olunmuşdur. 9-1.3-cü maddədə gənclər təşkilatlarına üzvlərin qəbulu və onların üzvlüyünə xitam verilməsi öz əksini tapmışdır. Bu da gənclər təşkilatının nizamnaməsi ilə müəyyən olunur və 9-1.2-ci maddədən irəli gələn məqamlarla bağlı öz əksini tapmışdır.

Burada xüsusi bir qeyd var. Bu qeyddə “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 9-1.2-ci maddəsinin tələbləri bu qanun qüvvəyə minənə-

dək yaradılmış gənclər təşkilatlarının təsisçilərinə şamil edilmir. Yəni 9-1.2-ci maddə əsasən 35 yaş məhdudiyyətini nəzərdə tutur.

Qanun layihəsində digər yenilik 5.7.1-ci maddə ilə bağlıdır. Bu maddə 18 yaşınadək gənclərə bütün məmulatları və spirtli içkilər ilə yanaşı, bütöv növ energetik içkilərin də satışının qadağan edilməsini nəzərdə tutur.

Digər 2 maddədə redaktə xarakterli dəyişiklik edilmişdir. Bunlardan biri 8.1-ci maddədir. Bu maddənin 3-cü hissəsində “hakimiyyətinin” sözü “hakimiyyəti orqanının” sözləri ilə əvəz edilmişdir. 8.2-ci maddədə isə “əlavə təhsilin artırılması” ifadəsi “əlavə təhsil alması” ifadəsi ilə əvəz edilmişdir.

Ümumilikdə, dəyişikliklər bundan ibarətdir. Mən inanıram ki, bu layihəni dəstəkləməklə biz gənclər siyasətinin daha da uğurlu olmasına öz müsbət töhfəmizi verə biləcəyik. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Vahid müəllimin sualı çıxdı. Buyur.

V.Əhmədov. Hörmətli Oqtay müəllim, mənim bir sualım var. Çünki bununla əlaqədar gənclər təşkilatlarının çoxlu müraciətləri var. 9.1.1-ci maddədə göstərilir ki, gənclər təşkilatının təsisçilərinin yaşı 35-dən çox ola bilməz. Eyni zamanda, 9.1.2-ci maddədə təklif olunur ki, gənclər təşkilatının üzvünün 35 yaşı tamam olarsa, həmin şəxsin fəaliyyətinə xitam verilməlidir.

Bizdə gənclər təşkilatı haqqında qanun yoxdur. “Qeyri-hökumət təşkilatları (ictimai birliklər və fondlar) haqqında” Qanundur ki, gənclər təşkilatları da ora daxildirlər. Orada biz heç bir yaş həddi qoymamışıq. Bu, 35 yaş haradan götürülüb? Yəni gəlin baxaq görək, elmlər namizədi, elmlər doktoru 35 yaşına qədər müdafiə edə bilirlər?

Edə bilmirlər. Niyə biz onlardan gənclər adından imtina edirik. Təkliflər var ki, heç olmasa, bunu 45 yaşına qədər saxlayaq, 10 il davam etsin. Birdən-birə biz 35 yaş məhdudiyət qoyuruq ki, 35 yaşı keçsə, artıq bu adam gənc deyil, gənclər təşkilatının işində iştirak edə bilməz. Yəni Oqtay müəllim, onunla əlaqədar deyirəm, müraciətlər həddindən artıq çoxdur. Sosial şəbəkələrdə də bu barədə ciddi müzakirələr gedir. Ona görə də mən xahiş edərdim, buna aydınlıq gətirilsin. Yəni, ümumiyyətlə, bu yaş həddi niyə qoyulur? Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Vahid müəllim, yaş həddi dünyanın hər yerində qoyulur. Elə ölkələr var ki, 28, elə ölkələr var 35, parlament təşkilatlarında 40 yaş, yəni bunlar hər yerdə var. Ancaq Siz deyən o şikayətlərlə əlaqədar məsələ tamam başqa məsələ idi. 35 yaş məhdudiyət qoyanda bir çox gənclər təşkilatı var, onlar 10 il, 15 il qabaq yaradılmış təşkilatlardır, onların indiki rəhbərləri var. Bu məsələlər öz həllini tapdı. Bu, köhnə yaradılmış təşkilatlara aid olmayacaq, yeni təşkilatlara aiddir. Yəni bunu biz neçə dəfələrlə müzakirə etmişik. Əgər başqa fikir yoxdursa, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.43 dəq.)
Lehinə	105
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Növbəti, 7-ci məsələ. Azərbaycan Respublikasının

Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə. Buyursun Əli Hüseynli.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli cənab Sədr. Hörmətli həmkarlar, bilirsiniz ki, keçən il cənab Prezident tərəfindən tikinti sahəsinin tənzimlənməsi ilə bağlı 2018-ci ilin avqustunda və sentyabrında iki mühüm fərman imzalandı. Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi tikinti məsələləri ilə məşğul olan ixtisaslaşmış bir dövlət orqanı kimi müəyyən edildi. Bundan sonra bu sahədə islahatlar həyata keçirilməyə başlayıb. İndi təklif olunan qanun layihəsi həm cənab Prezidentin adını çəkdiyim fərmanların müddələrinin icrasına yönəlmişdir və həm də şəhərsalma və arxitektura sahəsində çalışan şəxslərin sosial müdafiəsini gücləndirmək məqsədi daşıyır.

Beləliklə, ilk növbədə təklif olunan, Məcəllənin 11-ci maddəsinə edilən dəyişiklik sənədlərin uyğunluğunun yoxlanılması və tikinti fəaliyyəti sahəsində göstərilən xidmətlərin ödənişi əsaslarla həyata keçirilməsini nəzərdə tutur.

İkinci dəyişiklik ondan ibarətdir ki, təklif olunur, tikintiyə icazə verilirəkən ilk öncə tikinti layihəsinin şəhərsalma sənədlərinə uyğunluğu yoxlanılsın. Bu da tamamilə məntiqlidir. Əks-təqdirdə bütün digər ekspertizalardan keçdikdən sonra rəy alınır, amma əslində, layihənin şəhərsalma sənədlərinə uyğunlaşdırılması birinci, ilk mərhələdir. Rəy öncə alınmalıdır, sonra digər addımlar, yəni ekspertizalar keçirməlidir.

Nəhayət, üçüncü təklif olunan dəyişiklik. Dövlət siyasətini bu sahədə həyata keçirən orqanlarda çalışan əməkdaşların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi üçün onların əmək haqqına 50 faiz əlavə ödəniş edilməsi təklif olunur. Bilirsiniz ki, bir sıra orqanlarda biz bunu həyata keçirmişik. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, ümumiyyətlə,

yətlə, memarlıq sahəsi yüksək peşəkarlıq tələb edir və bir çox peşəkar memarlar məhz özəl şirkətlərə yönəlirlər. Belə bir sosial təminat, sosial müdafiə isə imkan verəcək ki, peşəkar kadrlar həm də ixtisaslaşmış bu dövlət orqanında çalışsınlar.

Bax, bu 3 məsələ ilə bağlıdır. Hesab edirəm, hər 3 məsələ mütərəqqidir. Komitəmizdə geniş müzakirə keçirmişdik və bütün millət vəkilləri layihəni dəstəkləmişdilər. Sizlərdən də layihəyə səs verməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Bəxtiyar Əliyev.

B.Əliyev. Çox sağ olun, cənab Sədr. Mən də bu qanun layihəsinə edilən dəyişiklikləri dəstəkləyirəm və həqiqətən də, bunlar olduqca vacibdir. Çünki bu günə qədər biz bilirik ki, bəzi rayonlarda, xüsusilə də Bakı şəhərində tikinti ilə bağlı xoşagəlməyən hallar baş verirdi, istər çoxmərtəbəli binalar, istərsə də fərdi yaşayış sahələri ilə bağlı. Bu icazəsiz tikintilərin sayı göbələk kimi artırdı və sonra da belə demək olarsa, insanların haqlı narazılığı yaranırdı ki, bəs necə olur ki, bunu tikmişik, amma digər məsələlər öz həllini tapmır. Araşdıranda isə məlum olur ki, heç ümumiyyətlə, o torpaqlarda tikinti aparmaq olmazdı.

Bu baxımdan, edilən dəyişikliklər olduqca vacibdir. Amma həllini gözləyən məsələlər də həll olunmalıdır. Çünki bu gün o qanunsuz tikintilər qətiyyənlə dayanmayıb. Yenə də bu tikintilər baş alıb gedir. Sabahısı gün vətəndaşlar dövlət orqanlarına müraciət edirlər, amma o şəxslər ki, buna məsuliyyət daşıyırdılar, o tikintinin aparılmasına nəinki icazə verməməli idilər, əksinə ona bir az da şərait yaradanlar məsuliyyətdən yaxalarını kənara çəkirlər və dövlətlə vətəndaşlar üz-üzə qalır. Sonra iri kompensasiyalardan söhbət gedir. Bəlkə də məqsəd elə bundan ibarətdir, bəzən burada sui-istifadə halları olur.

Ona görə də çox yaxşı olardı ki, bu məcəllədə fərdi yaşayış evlərinin tikintisi ilə bağlı məsələlərə tamamilə ayrıca baxılsın və bir aydınlıq gətirəsiniz ki, buna icazəni kim verir, hansı şərtlərlə verir. Buradakı bax, bu qayda, tikinti aparılmamışdan əvvəl icazənin alınması məsələsi olduqca vacibdir, o yerlərə də o rəyin alınması daxil edilməlidir. Bütövlükdə qanuna edilən dəyişikliklərə mən də səs verirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Bu sualı cavablandırmaq lazımdır? Əgər yadımdan çıxmıybsa, öz həyət yerində 500 kvadratmetrə qədər tikinti aparmağa icazə lazım deyil, biz belə bir qanun qəbul etmişdik.

V.Ələsgərov. Oqtay müəllim, həm də misal üçün, kiçik və orta sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan, 1400 kvadratmetrə qədər anbardır, hər hansı bir fəaliyyət üçün bina tikilir və sair, bunlara da icazə lazım deyil. Yəni fərdi tikinti, kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri üçün çox güzəştlər nəzərdə tutulub. Ona görə burada onu qeyd eləməyə ehtiyac yoxdur.

Sədrlik edən. Oldu, sağ olun. Xahiş edirəm, gündəliyin 7-ci məsələsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.50 dəq.)
Lehinə	106
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Gündəliyin 8-ci məsələsi Azərbaycan Respublikasının

Torpaq Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqındadır. Buyursun Eldar İbrahimov.

E.İbrahimov, *Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri*.

Çox sağ olun. Hörmətli cənab Sədr, hörmətli deputat həmkarlarım. Təqdim olunan qanun layihəsində Torpaq Məcəlləsinin 56-cı maddəsinin 10-cu bəndin əlavə edilməsi təklif olunur. Bəndin mətni sizə paylanmış arayışda verilmişdir. Layihə tikinti məqsədləri üçün torpaq sahəsinin ayrılması ilə bağlı müraciət etmiş şəxsə həmin torpaq sahəsində aparıla biləcək tikinti barədə əvvəlcədən xidmət haqqı ödəməklə rəy verilməsini nəzərə tutur. Bu rəyin məqsədi torpaq sahəsində həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan tikinti niyyətinin müvafiq ərazinin şəhərsalma sənədlərinə uyğunluğunu müəyyən etməkdir. Xidmət haqqının ödənilməsi halları, qaydası və məbləği qanun qüvvəyə mindikdən sonra müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq ediləcəkdir.

Eyni zamanda, bildirirəm ki, layihə Aqrar siyasət komitəsinin iclasında müzakirə edilərkən deputat həmkarlarım 10-cu bənddə göstərilən torpaqların dövlət və bələdiyyə torpaqlarına aid olduğunu nəzərə alaraq, “tikinti məqsədləri üçün” sözlərindən sonra “torpağın mülkiyyət növünün dəqiqləşdirilməsi üçün dövlət və bələdiyyə mülkiyyətində olan” sözlərini əlavə etməyi təklif etdilər. Habelə texniki xarakterli düzəliş, yəni “ilə bağlı” sözlərinin təkrar edilməməsi üçün “rəy verilməsi ilə bağlı” sözlərinin “rəy verilməsinə görə” sözləri ilə əvəz edilməsini təklif etdilər. Biz bu dəyişikliklərlə bağlı Administrasiyanın müvafiq şöbəsi ilə əlaqə saxladığımız və bu cür, belə geniş bir forma verdik. Layihəyə təklif edilən bu düzəlişləri qanunvericilik təşəbbüsü qaydasında layihəni təqdim etmiş orqanla razı-

laşdırılmışdır. Layihəyə təklif edilən düzəlişləri nəzərə almaqla, lehinə səs verməyinizi xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Əgər başqa bir təklif yoxdursa, xahiş edirəm, gündəliyin 8-ci məsələsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.52 dəq.)
Lehinə	107
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	107
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Növbəti, 9-cu məsələ. Özəlləşdiriləcək dövlət əmlakının (müəssisələrinin) 2019-cu il 1 mart tarixinə mövcud olan əmlak və torpaq vergiləri üzrə borclarının tənzimlənməsi haqqında qanun layihəsi. Buyursun Ziyad Səmədzadə.

Z.Səmədzadə. Hörməti cənab Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bilirsiniz ki, son vaxtlar Azərbaycanda iqtisadi islahatların dərinləşməsi istiqamətində ciddi addımlar atılır. Problemlə kreditlərin həlli, minimum əmək haqqının artırılması, əmanətlərin tam sığortalınması və digər sosial tədbirlər ölkədə, heç şübhəsiz ki, sosial fəallığın artmasına, iqtisadi artımın daha davamlı olmasına şərait yaradacaqdır.

Təqdim olunan qanun layihəsi də özəl sektorun göstəricilərinin yaxşılaşmasına, özəlləşməyə çıxardılmış müəssisələrin sabitliyinin təmin edilməsinə yönəldilmişdir. Nəzərdə tutulur ki, bu qanunun qüvvəyə minmə tarixindən sonrakı dövrdə özəlləşdirilməsi başa çatan dövlət əmla-

kının bu qanunun qüvvəyə minmə tarixinədək olan əmlak və torpaq vergiləri üzrə borcları müvafiq icra hakimiyyəti orqanın müəyyən etdiyi orqan tərəfindən aşağıdakı qaydada silinir.

Birinci, dövlət əmlakının özəlləşdirdiyi tarixdən etibarən bir il ərzində bu borcların 30 faizi ödənildikdə, ödənilməmiş borcların 70 faizi silinir.

İkinci, dövlət əmlakının özəlləşdirdiyi tarixdən etibarən iki il ərzində bu borcların 50 faizi ödənildikdə ödənilməmiş borcların 50 faizi silinir.

Üçüncü, dövlət əmlakının özəlləşdirildiyi tarixdən etibarən 3 il ərzində bu borcların 70 faizi ödənildikdə ödənilməmiş borcların 30 faizi silinir.

Beləliklə, bu qanun layihəsi, heç şübhəsiz ki, özəlləşdirilməyə çıxarılaçaq müəssisələrin iqtisadi göstəricilərinin yaxşılaşmasına, bütövlükdə, ölkədə sahibkarlıq mühitinin daha da sağlam olmasına şərait yaradacaqdır. Ona görə də millət vəkillərindən bu qanun layihəsinə də səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.55 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Gündəliyin 13-cü məsələsi. “Xüsusi mühafizə olunan

təbiət əraziləri və obyektləri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə. Buyursun Valeh Ələsgərov.

V.Ələsgərov, *Milli Məclis Sədrinin müavini, Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri.*

Təşəkkür edirəm, cənab Sədr. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq məktubu ilə Milli Məclisin müzakirəsinə “Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi təqdim edilmişdir.

“Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa təklif edilən dəyişikliyə keçməzdən əvvəl, icazənizlə, qısa bir arayış verim. Beynəlxalq geoparklar hərəkatının təməli 1999-cu ildə qoyulmuşdur. 2001-ci ildən YUNESKO rəsmən bu hərəkatı dəstəkləmişdir və qlobal geoparklar şəbəkəsinin yaradılması istiqamətində böyük işlər görülmüşdür. Bu işlərin nəticəsi olaraq 2004-cü ildə Parisdə, YUNESKO-nun qərargahında 17 Avropa və 8 Çin geoparkının inzibati qurumlarının iştirakı ilə YUNESKO-nun Qlobal Geoparklar Şəbəkəsinin yaradılması təşəbbüsü dəstəklənmişdir və bu cür şəbəkə rəsmən yaradılmışdır. 2015-ci ildə YUNESKO-nun 195 üzv ölkəsi tərəfindən bu şəbəkənin fəaliyyətinə rəsmi dəstək verilmişdir və 2018-ci ilin mart ayına olan rəsmi məlumata görə YUNESKO-nun Qlobal Geoparklar Şəbəkəsinə 38 ölkə və bu 38 ölkədə olan 140 geopark daxil olmuşdur.

Azərbaycanda YUNESKO-nun Qlobal Parklar Şəbəkəsinə daxil ola biləcək təbii ərazilərin, obyektlərin mövcud olduğunu nəzərə alsaq, yəqin ki, Azərbaycanda geoparkların yaradılması və eyni zamanda, YUNESKO-nun Qlobal Geoparklar Şəbəkəsinə qoşulmasının çox böyük

əhəmiyyəti ola bilər. Həmçinin təbii irsimizin qorunub saxlanmasında bu şəbəkənin təcrübəsindən və imkanlarından faydalanaraq, təbii irsimizi bu şəbəkə vasitəsilə dünyada geniş şəkildə təbliğ edə biləcəyik.

“Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında” Qanuna təklif edilən dəyişikliyin YUNESKO-nun Qlobal Geoparklar Şəbəkəsinin tövsiyələrinə, Qlobal Geoparklar Şəbəkəsinə daxil olan ölkələrin şəbəkəsinə və təbii ki, ölkəmizin maraqlarına uyğun şəkildə hazırlandığını nəzərə alsaq, – yəqin təklif olan dəyişikliklə tanış olmuşunuz, – hesab edirəm, geniş təqdimata ehtiyac yoxdur. Əminəm ki, təqdim edilmiş qanun layihəsi deputat həmkarlarım tərəfindən dəstəklənib qəbul ediləcəkdir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Sədrinin
birinci müavini Ziyafət Əsgərov sədrlik edir*

Sədrlik edən. Sağ olun, Valeh müəllim. Sona Əliyeva.

S.Əliyeva. Təşəkkür edirəm. Qanun layihəsini çox əhəmiyyətli və önəmli sayıram. Ona görə ki, Azərbaycan qanunvericiliyinə yeni bir termin daxil olub, geoloji parklar. Mən bununla bağlı xırda bir araşdırma elədim, təəssüf ki, Azərbaycan mediasında, ümumiyyətlə, Azərbaycanda elmi araşdırmalarda bu terminə çox az rast gəlinir. Nəzərə alsaq ki, bu canlı təbiətin deyil, cansız təbiətin qorunması ilə bağlı yeni bir yanaşmadır, burada dəyişikliklərlə əlaqədar kiçik bir təklifim olacaq. Amma mən, ümumiyyətlə, qanunvericiliyə, belə deyək, yeni bir yanaşmanın, anlayışın gətirilməsinin əsas önəmli tərəflərini nəzərə çatdırmaq istəyirdim.

Burada hörmətli Valeh müəllim qeyd elədi, Qobustanda yerləşən vulkanlarla bağlı. Bu, YUNESKO tərəfindən, təbii, Azərbaycana verilən önəm və dəyərdir ki, Azərbaycanda geoloji parkların yaradılması ilə bağlı belə bir təklif irəli sürülüb. Çünki dünyada olan 2000-ə qədər palçıq vulkanının məhz 344 Azərbaycandadır və bunlar çox nadir və belə deyək, klassikdir, hətta onların arasında təbiət abidələri vardır.

Geoloji parkların əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, bu, cəmiyyətdə, ümumiyyətlə, təbiətin, cansız təbiətin mühafizəsinə yeni bir yanaşma formalaşdıracaqdır. Eyni zamanda, bu kimi mağaraların, bataqlıqların və palçıq vulkanlarının, digər obyektlərin antropogen təsirlərdən qorunmasına çox önəmli təsiri olacaqdır. Çünki, bildiyiniz kimi, palçıq vulkanların püskürməsi ehtimal olunan, eyni zamanda, onların yerləşdiyi ərazilərdə müəyyən inşaat işləri aparılıb, binalar tikilib və sair. Oraya bir sıra antropogen təsirlər olubdur.

Həmçinin elmi təhqiqatlar üçün, eyni zamanda, həvəskar turistlər üçün geniş imkanlar yaradacaq. Çünki cənab Prezident tərəfindən 2003-cü ildə palçıq vulkanlarının qorunması ilə əlaqədar Bakı və Abşeron yarımadasının palçıq vulkanları qrupu Dövlət təbiət qoruğu yaradılmışdır və həmin qoruda, bilirsiniz, hər hansı insan fəaliyyəti üçün imkanlar nəzərdə tutulmur. Bu, insanların istifadəsi, həvəskar turistlər üçün də geniş imkanlar yaradacaq və düşünürəm ki, bununla bağlı ciddi uğurlu biznes layihələri də düşünmək olar. Ona görə ki, geoloji parklar hazırda dünyada məhz uğurlu biznes layihələr üçün əhəmiyyət daşıyır. Çünki bunlar elmi-tədqiqat obyektləri olmaqla yanaşı, turizmlə bağlı, iqtisadi və yerləşdirdiyi ərazinin sosial-iqtisadi inkişafına səmərəli xidmət

göstərən önəmli layihədir. Mən, sadəcə, təklif edərdim ki, layihənin 40-1-ci maddəsinə “geoloji parklar” sözlündən, tiredən sonra “yerli və beynəlxalq əhəmiyyətli” sözləri də əlavə edilsin. Çünki məhz bu geoloji parkların müəyyən qismi görünür Azərbaycanda həm də beynəlxalq əhəmiyyət daşıyacaqdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Başqa çıxış etmək istəyən varmı? Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.02 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

“Pasportlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli Ziyafət müəllim. Hörmətli həmkarlar, biz “Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında” Qanuna 2018-ci il 13 fevral tarixində bir dəyişiklik etmişik. Həmin dəyişikliyə görə, hesab edirəm, tamamilə düzgün olaraq Azərbaycan Respublikasından İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinə seçilmiş hakimin statusunu Konstitusiyaya Məhkəməsi hakiminin statusuna bərabərləşdirmişik. Bu statusdan irəli gələrək bir sıra təlimatlar var. Daha dəqiq, bu, diplomatik pasportun alınması hüququdur. Artıq “Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında” Qanunda var. Məhz buna görə də “Pasportlar

haqqında” Qanuna bir əlavə olunur. Azərbaycan Respublikasından Avropa Məhkəməsinə seçilmiş hakim diplomatik pasport daşımaq hüququna malik olur. Bu faktiki olaraq uyğunlaşdırma xarakterlidir. Səs verilməsini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.04 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. “Azərbaycan Respublikasının diplomatik xidməti orqanlarının 100 illiyi (1919–2019)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. İkinci oxunuş. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Ziyafət müəllim, diplomatik xidmət orqanlarının 100 illik yubiley medalı Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi ilə bağlı, o sıradadır təsis olunmuş yeni medallarla bağlıdır. Müzakirə zamanı hər hansı bir təklif daxil olmamışdır. Səsə qoyulmasının xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Buyurun, xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.05 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Hörmətli deputatlar, üzr istəyirəm, bu qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirə olunduğuna görə, xahiş edirəm, gəlin bunu əsas kimi qəbul edək, ondan sonra müzakirəsini davam etdirərik. Buyurun, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.06 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsi ilə bağlı çıxış etmək istəyən varmı? Əslində, birinci oxunuşda Əli müəllim kifayət qədər geniş məlumat vermişdi. Əgər yoxdursa, buyurun, bütövlükdə qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.06 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. İkinci oxunuş. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, 13-cü, 14-cü, 15-ci məsələlər bir məktubda daxil olub. Düzdür, sonrakı 2 məsələ digər komitəyə aiddir. Sadəcə, demək istəyirəm ki, bu düzəlişlər “Daşınar əmlakın yüklülüyü haqqında” Qanunun icrası ilə bağlıdır və İnzibati Xətalər Məcəlləsinə də bu sahədə qanunvericiliyin pozulmasına görə həm hüquqi, həm də vəzifəli şəxslərə cərimə formasında məsuliyyət nəzərdə tutulur. Təkliflər daxil olmamışdır. Səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. Qanun layihəsinin əsas kimi qəbul olunmasına münasibət bildirək, xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.08 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Çıxış etmək istəyən yoxdur? Qanun layihəsində 1 maddənin üç hissəsinə əlavələr və dəyişikliklər edilir. Ona görə xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.09 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsinə bütövlükdə, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.09 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsində və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Ziyafət müəllim, mən qeyd etdim. Bunlar bir paketdə daxil olmuşdur və sırf uyğunlaşdırma xarakteri daşıyırdı. Bu layihə ilə də bağlı heç bir təklif daxil olmamışdır. Səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Çıxış etmək istəyən yoxdur? Onda xahiş edirəm, qanun layihəsini əsas kimi qəbul edək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.10 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Mülki Prosesual Məcəllənin bir maddəsində və “İpoteka haqqında” Qanunun bir maddəsində dəyişiklik təklif olunur. Əgər çıxış etmək istəyən yoxdursa, xahiş edirəm, qanun layihələrinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.11 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Bütövlükdə qanun layihələrinə münasibət bildirin, xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.11 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi

barədə, ikinci oxunuş. Ziyad müəllim, buyurun.

Z.Səmədzadə. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkilləri. Hörmətli Əli müəllim artıq bu qanun layihələri barədə danışdı. Uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Ona görə də millət vəkillərindən bu qanun layihəsinə də səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirəyə çıxarıldığına görə, xahiş edirəm, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.12 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsinin müzakirəsi ilə bağlı çıxış etmək istəyən yoxdur? Onda xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.13 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsinə bütövlükdə münasibət bildirməyinizi xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.14 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. İkinci oxunuş. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli Ziyafət müəllim. Bu layihə də bir paketdə daxil olub, həm Cinayət, həm İnzibati Xətalər məcəllələrinə dəyişiklik edilir. Birinci oxunuşda geniş məlumat vermişdim, mahiyyəti ondan ibarətdir ki, telekommunikasiya şəbəkəsinə qoşulmaqla qanunsuz beynəlxalq telekommunikasiya xidmətləri təşkil olunur. Buna görə kifayət qədər ciddi məsuliyyət, həm inzibati, həm də cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulur. Çünki bu sahibkarlığa ciddi ziyan vuran bir əməldir və bir sıra hallarda bunların qarşısını ancaq bu cür sərt, qəti inzibati tədbirlərlə almaq olar. Geniş müzakirə etmişdik, amma hansısa xüsusi təkliflər daxil olmamışdır. Ona görə də layihələrin ikinci oxunuşda da səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Xahiş edirəm, qanun layihəsini əsas kimi qəbul edək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.15 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Çıxış etmək istəyən? Yoxdur. Onda xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.16 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsinə bütövlükdə münasibət bildirməyinizi xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.16 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi, ikinci oxunuş. Əli müəllim bu barədə məlumat verdi. Ona görə, xahiş

edirəm, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.17 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Dəyişikliklər 2 maddəni əhatə edir. Qanun layihəsi ilə bağlı çıxış etmək istəyən varmı? Yoxdur. Onda xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.18 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsinə bütövlükdə münasibət bildirməyinizi xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.18 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Nəhayət, “Telekommunikasiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə qanun layihəsi. İkinci oxunuş. Ziyad müəllim, buyurun.

Z.Səmədzadə. Hörmətli Ziyafət müəllim, Əli müəllim qeyd etdi ki, bu 3 qanun layihəsi eyni vaxtda gəlib. Uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Həm də çox vacib bir maddə əlavə olunub. Ona görə millət vəkillərindən bu qanun layihəsinə də səs vermələrini xahiş edərdim.

Sədrlik edən. Sağ olun, Ziyad müəllim. Onda xahiş edirəm, qanun layihəsinin əsas kimi qəbul olunmasına münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.19 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Çıxış etmək istəyən yoxdur? Onda qanun layihəsinə münasibət bildirək, xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.20 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsinə bütövlükdə münasibət bildirin, xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.20 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Bununla da iclasımız sona çatır. Sağ olun.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞIN MƏTNİ

5 mart 2019-cu il

Sahibə Qafarova. Çox sağ olun, hörmətli Sədr! Hörmətli həmkarlar, artıq burada da qeyd olunduğu kimi, demokratik dəyərlərin və təsisatların inkişaf etdirilməsi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin və müdafiə edilməsi kimi təməl strateji istiqamətlər müstəqil Azərbaycan dövlətinin milli siyasət kursunun əsasını təşkil edir. Bu gün Azərbaycan demokratik inkişaf yolunda irəliləyən avanqard ölkələr sırasında yer alır. Ötən müddət ərzində insan hüquq və azadlıqlarının təminatının daha da genişləndirilməsi, qanunvericilik bazasının zənginləşdirilməsi, ictimai-siyasi təsisatların fəaliyyət mexanizminin səmərəlilik səviyyəsinin artırılmasına yardım edən hüquqi islahatların həyata keçirilməsi və digər bu kimi tədt ölkəmizdə demokratikləşmə prosesinin daha da sürəməsini şərtləndirib. O cümlədən, insan hüquq və azadlıqlarının təmin və müdafiə olunması istiqamətində kompleks tədbirlər görülüb. Bəhs edilən sahədə fundamental institusional mexanizmlərin formalaşdırılması və mövcud resurslardan səmərəli şəkildə istifadə edilməsi insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi işinə birmənalı şəkildə mühüm töhfələr bəxş edib. Burada ən mühüm amillərdən biri isə mütəmadi surətdə sistem-struktur islahatlarının həyata keçirilməsi olub. Bu sırada insan hüquqları üzrə müvəkkil (ombudsman) təsisatının fəaliyyəti xüsusi vurğulanmalıdır.

Heç də təsadüfi deyil ki, bundan əvvəlki dövrlərdə də istər parlament müzakirələrində millət vəkilləri, istərsə də cəmiyyətin ayrı-ayrı təbəqələrini özündə birləşdirən ictimai qurumlar və sadə vətəndaşlar tərəfindən ombudsma-

nın fəaliyyəti təqdir olunub. Qurumun ötən ilki fəaliyyəti də məhsuldar olub, insan hüquqlarının pozulmasının qarşısının alınmasına xidmət edib.

İnsan hüquqları üzrə müvəkkilin 2018-ci il üçün hesabatını yüksək qiymətləndirirəm. Hesabatdan da görüldüyü kimi, ombudsman üzərinə düşən vəzifələrin icrası ilə əlaqədar bütün sahələrdə fəaliyyət göstərüb. İnsan hüquqları üzrə müvəkkilin insan hüquq və azadlıqların qorunması, bu istiqamətdə maarifləndirici təbliğat tədbirlərinin həyata keçirilməsi istiqamətindəki fəaliyyəti təqdirəlayiqdir.

Hesabatdan da görüldüyü kimi, 2018-ci il ərzində cəzaçəkmə müəssisələrinə, təhsil, səhiyyə, sosial, miqrasiya və dövlət uşaq müəssisələrinə əvvəlcədən xəbərdarlıq edilmədən 343 başçəkmə həyata keçirilib. Bu, ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunduğunu deməyə bir daha əsas verir. Seçki hüququ ilə bağlı əhali arasında geniş maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi də öz nəticəsini verməkdədir.

Ölkə Prezidenti möhtərəm İlham Əliyev hər zaman vurğulayır ki, məmurların, vəzifəli şəxslərin fəaliyyətinin əsas prinsipi xalqa xidmətdir. Ombudsmanın hesabatında vurğulanır ki, hesabat dövründə dövlət orqanlarının nümayəndələri və yerli icra hakimiyyəti başçıları ilə birlikdə yerlərdə əhali qəbullarının təşkili, silsilə görüşlər, vətəndaşların hüquq mədəniyyətinin yüksəldilməsinə yönəldilmiş maarifləndirmə işləri apanlıb. Ombudsman aparatı ölkəmizdə apanlan yeniliklərin, islahatların yerlərdə insanlara çatdırılmasında, onların problemlərinin həllində yaxından iştirak edir, maarifləndirmə işləri görür.

Regionlarda mərkəzlərin sayı daha da artırıla bilər. Eyni zamanda, uşaq hüquqlarının qorunması, gender mə-

sələlərinin həllində də ombudsman təsisatının rolu və fəaliyyəti mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu fəaliyyətin daha da genişləndirilməsi, gender əsaslı zorakılıq hallarının qarşısının alınması, qızların təhsili məsələlərinin diqqət mərkəzində saxlanması da bu istiqamətdə dövlət siyasətinin daha uğurlu nəticələr verməsinə kömək edə bilər.

Ümumilikdə hesabatı müsbət dəyərləndirirəm. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda ombudsman təsisatı öz müsbət fəaliyyəti ilə uğurlu bir nümunə yaratmağa nail olub. Gələcəkdə də ölkəmizdə vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının qorunmasına və möhkəmləndirilməsinə insan hüquqları üzrə müvəkkilin layiqli töfhələr verəcəyinə inanıram.